Ա· ՏԱՐԻ ԹԻՒ 33 — ՇԱԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1884 (Ն· Տ·) 23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ — 26 ՌԷՊԻՒԼ ԱԽԸՐ 1301

ՊԱՅՄԱՆՔ

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ. երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է · աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ :

Օրագրոյս վերաբերեալ Նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել՝

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի »

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ Ղալաթիա, Իզմիրլի օղլու խան, թ. 19.

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէիւ՝

درعلیه‌ده غلطه‌ده ازمیرلی اوغلی خانده ۱۹ نمروده

{اردولك} غزته‌سی اداره‌سنه

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

40 ՓԱՐԱ — 40 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	Տարեկան դահեկան	արծաթ	200
« «	Վեցամսեայ	«	100
« «	Եռամսեայ	«	50
« «	Ամսական	«	20
« «	Հատով	«	1
Գաւառաց համար	Տարեկան	«	240
« «	Վեցամսեայ	«	120
« «	Եռամսեայ	«	60
Օտար երկիրներ	Տարեկան	ֆրանք	56
» «	Վեցամսեայ	«	28

Դուրս ղրկուած լրագրաց ճամբու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է :

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 11 ՓԵՏՐՈՒԱՐ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Բաւական հանդարտ շաբաթ մը : կրնանք ըսել թէ՝ Քաղ· Ժողովն նովին գործովն վերջացուց Պատրիարքական խնդիրն : Ազգային ժողովն իւր զբաղման առաջին առարկայն ըրաւ Կաթողիկոսական հարցը, որ ապաճովապէս ազգային բաղձանաց համաձայն կը կարգադրուի :

Մեր յունուար 28ի շաբաթական տեսութեան մէջ փափաք կը յայտնէինք որ Համագումար ժողովը քիչ մը աւելի գործունէութիւն ցոյց տայ · ցաւալի է տեսնել որ այս ընդհանրական փափաքը անգործադրելի մընաց : Երկուշաբթի օր Համագումար ժողովը կարող չեղաւ նիստ ընել առ ի չգոյէ մեծամասնութեան :

Եթէ աշխարհականք մեղադրելի են երբ խղճի մտօք չեն կատարեր իրենց ազգային պարտականութիւնները, այս մեղադրանքն աւելի կը ծանրանայ եկեղեցական հարց վրայ յորժամ կը դանդաղին իրենց այս պարտականութիւններն կատարելու :

Ցաւալի է որ վերջի ժամանակներս եկեղեցականք նուազ փոյթեռանդն կը գտնուին իրենց պարտականութեանց կատարման մէջ քան աշխարհականներն : Մաղթենք որ ստէպ առիթ չներկայանայ մեզ այսօրինակ ցաւ յայտնելու :

Ուսումնական խորհրդոյ վերակազմութեան համար պատրաստութիւններ տեսնուեցան, սակայն չենք գիտեր թէ գործնական արդիւնք մը շուտով ձեռք բերել կարելի պիտի լինի՞ : Ընտրելի ներկայացուցիչներէն ոմանք արդէն դժկամակութիւն ցոյց կուտան պաշտօն ընդունելու · իսկ այժմ պաշտօնի մէջ գտնուողներէն ոմանք ալ մտադիր են հրաժարիլ, երբ նոր անդամներ ընտրուին : Ուրեմն բաւական դժուարութեանց պիտի հանդիպինք Ուսումնական խորհուրդ մը ամբողջապէս կազմուած տեսնելու համար : Լաւագոյն կը լինէր որ ուշադրութիւն ընծայուէր այն ներքին դէպքերուն՝ որոց պատճառաւ այսքան կը դժուարանայ Ուսումնական խորհրդոյ մը կազմութիւնը :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՍՈՒՏԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

—օ—

Երեսփոխանաց ժողովոյ փետր. 14ի նստին մէջ, Սըր Ռ. Ռ...ըրթ, (Ազատ.), Եգիպտական խնդրոյն վրայ վիճաբանութիւնը շարունակելով, առաջարկ մը ներկայեց, որ կարծիք չը յայտնելով Նախարարութեան ընթացքին վրայ, ապագային համար կ'արգիլէր անգլիական զօրաց միջամտութիւնն յԵգիպտոս : Ինք Սըր Ս. Նորթ.քոթի պարսաւանաց բանաձեւին համամիտ էր այն ատեն որ վերջերս ի Սուտան պատահած աղէտները կը վերագրէր Անգլիոյ միջամտութեան յԵգիպտոս · բայց պարսաւանաց ժամանակն անցած էր, քանի որ կառավարութիւնը կը սկսէր ի մասնոն աշխարհակալութեան մը հետեւիլ : Ենթադրելով թէ կառավարութեան միակ նպատակն էր ազատել պաշարեալ զօրքերն, և ...է անմիջապէս յետոյ Անգլիա պարտի թողուլ զՍուտան, Սըր Լոսըն կը յայտարարէ թէ Սըր Ս. Նորթ.քոթի առաջարկին մերժման համար քուէ պիտի տայ : Կառավարութենէն ալ կը խնդրէ որ այժմ տայ իւր (Սըր Լոսընի) բարեփոխման առաջարկին, որ կը պարունակէր նոյն ինքն Նախարարութեան արտայայտած դիտումներն, և միակ միջոցն էր դուրս ելնելու այն կնճռալից կացութենէ, որոյ մէջ ինկած էր : Առենաբանը քննադատեց Ազատական Նախարարութեան Եգիպտոսի մէջ հետեւած աշխարհավարութիւնը, դիտել տալով որ եթէ այդպիսի աշխարհավարութիւն մը Պահպանողական նախարարութիւն մը ի գործ դնէր, Ազատականք երկու շաբթուան մէջ կը տապալէին զայն : Նաեւ յանդիմանեց զՊ. Կլատըսթոն Միտ Լօթիանի բանախօսութեանց մէջ արտայայտած ճշմարիտ սկզբունքները լքանելուն համար :

Պ. Լ...չը (Ազատ·) Սըր Լոսընի բարեփոխման այժ տուաւ բանախօսութեամբ մը, յորում Սուտանի վիճակին, գերեաց առեւտրոյն և արժէտեարց պահանջումներուն ակնարկելէ յետոյ, յայտարարեց որ, թէեւ Նախարարութիւնը բազում սխալներ գործած էր, զայն պաշտօնէ ձգելով Ընդդիմադիր կուսակցութիւնն իշխանութեան անցունել աւելի դէշ բան մը կը լինէր :

Պ. Կլ...թոն, Սըր Լոսընի հրաւէրին պատասխանելով, խօսք առաւ, և մերժեց անոր առաջարկած բարեփոխումն, ըսելով թէ պարագային անյարմար էր, և ընդունելով Սըր Լոսընի գործածած մէկ բացատրութիւնն, ըսաւ թէ « Պաշարեալ զօրքերն և բնակիչներն ազատել և հոն քաշուիլ» Նախարարութեան ճիշդ աշխարհավարութիւնն էր ի մասին Սուտանի : Միւս կողմէ, Նախարարապետը բողոքեց Խոտիւին անձնաւորութեան նկատմամբ Սըր Լոսընի քննադատութեանց դէմ, կարի անքաղաքավարական համարելով զայնս :

Գ...թ Տ...յ (Պահպ.) ըսաւ թէ Հիքս զօրավարին զօրաց ջարդումն և յաջորդ եղելութիւնք արդիւնք են Եգիպտոսի անգլիական իշխանութեանց Հիքս զօրավարին նըկատմամբ բռնած ընթացքին, և Նախարարութեան կարծեցեալ անմիջամտութեան աշխարհավարութեան :

Պ. Վ...թ Ս...թ (Ազատ.) մերժեց բարեփոխման առաջարկութիւնն, ըստ որում ազդիւ կը մտադրէր Եգիպտոսի յոռի կառավարութիւնն, և ըսաւ թէ պէտք էր թողուլ զՍուտան, որ շարունակ կը քամէր Եգիպտոսի կենսական արիւնը :

Ջ...ժ Ա...թ (Պահպ.) ամբաստանեց Նախարարութիւնը թէ մեծապէս վտանգած էր Անգլիոյ պատիւն, և Անգլիացւոց վրայ Եւրոպիոյ միահամուռ դատապարտութիւնն հրաւիրած էր: Եթէ կառավարութիւնն այժմ կարող է օգնութիւն հասցնել Թօքարի, կրնար ազատել նաեւ զՍինգատ, ուստի Նախարարութեան վրայ կը ծանրանայ՝ բերդին պահապան զօրաց ինչպէս նաեւ կանանց և տղայոց ջարդուելուն պատասխանատուութիւնը :

Պ. Ս. Բ...թ (Ազատ.), բոլորովին գոհ չլինելով հանդերձ Նախարարութեան ընթացքէն, ըսաւ թէ Սըր Ս. Նորթ.քոթի բանաձեւին հակառակ քուէ պիտի տայ՝ կառավարութեան դէմ անվստահութիւն յայտնած չլինելու համար, և պաշտպանեց զՆուպար փաշան (զոր անձամբ կը ճանչէր) ընդդէմ Պ. Լապուշէրի քննադատութեանց, յիշելով Նուպար փաշայի խորին իմացականութիւնն և Եգիպտոսի բարենորոգմանց գործին մէջ ունեցած մեծ բաժինը :

Պ...ն ...ը Վ...ն (Պահպ·) ախտեց թէ Լորտ Կրանվիլի ծանուցագրին առաքումն, որ Սուտանի թողումը կը հրամայէր, անգղ· կառավարութեան վրայ կը բեռնաւորէր այդ պատճառաւ թափուած բոլոր արեան պատասխանատուութիւնն : Առենաբանը պաշտպանեց Եգիպտոսի անգլոյ-ֆրանսական երկեակ հսկողութիւնը (...), զոր Պ. Կլատըսթոն ամեն չարեաց նախապատճառ համարած էր, և ախտեց թէ առ Խտիւն ուղղեալ անգլոյ-ֆրանսական միաբան ծանուցագիրն էր որ քաղաքական պարտականութիւններ գրած էր Անգլիոյ վրայ :

Պ. Փ...ը (Ազատ · երբեմն ընդհանուր Քարտուղար Իռլանտայի), ըսաւ թէ անցեալէն աւելի ապագայն իւր մտահոգութեան առարկայ կը լինէր, և այս տեսութեամբ, Սըր Ս. Նորթ.քոթի բանաձեւին նպաստաւոր քուէ չպիտի տար, որովհետեւ բանաձեւին հետեւանքը պիտի լինէր յապաղում պատճառել ուր որ արագութիւն հարկաւոր էր, և ո՛չ Սըր Ս. Նորթ.քոթի բանախօսութիւնն, ո՛չ պարսաւանաց առաջարկն, ո՛չ ալ Ընդդիմադիր կուսակցութեան Եգիպտոսի նկատմամբ յառաջագոյն հետեւած ընթացքը կը հրապուրէին զինք վստահութիւն ունենալու անոնց վրայ : Միւս կողմէ, Պ. Փոսդըր կ'ընդունի թէ անհիմն չեն կառավարութեան դէմ եղած ամբաստանութիւններն, որ շատ ուշ ճանչած է Թէլ-էլ-Քէպիրի յաղթութեան նշանակութիւնն և մեր վրայ դրած պարտականութիւնները : Պատասխանատուութիւնն անբաժան է իշխանութենէ · և այժմ առենաբանն այն պատճառաւ պատրաստ է իւր քուէն ի նպաստ Նախարարութեան տալու, որովհետեւ կը տեսնէ թէ Նախարարութիւնը կը սկսի ընդունիլ իւր վըրայ ծանրացող պատասխանատուութիւնն իբրեւ անբաժանելի պայմանն այն իշխանութեան զոր ստանձնած է : Նախարարութիւնը պարսաւելի է, որովհետեւ չքողըրկեց Հիքս զօրավարին ի Սուտան արշաւանքին դէմ, ուրուն համար ինք (Նախարարութիւնը) պատասխանատու է, նկատելով թէ անուղղակի օժանդակութիւն մը տուած է անոր, թէեւ ո՛չ բաւական՝ յաղթութիւնն ապահովելու : Նախարարութիւնը պատասխանատու է նաեւ Սինգատի անկման համար, որովհետեւ շաբաթներ առաջ կրնար որոշել այն տնօրինութիւններ զորս այժմ ի գործ դնելու վրայ է : Բայց, թէեւ ուշ, կառավարութիւնն այժմ կը ճանչէ իւր պարտականութիւնները և իւր դիրք, և հաւատալով թէ հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ արդի պարագային մէջ այժ տալ Նախարարութեան, առենաբանն հրաւէր կը կարդայ Սըր Ս. Նորթ.քոթի որ իւր պարսաւանաց առաջարկն ետ առնու :

Սըր Ջ...ն Տ...է (Նախարար) շնորհակալութիւն յայտնեց առ Պ. Փոսդըր՝ իւր քուէին համար, թէեւ անոր հետ քննադատութիւններ ալ ներկայած էր, յորս Ընդդիմադիր կուսակցութեան բսելիք խօսքերն առաւել ազդուապէս ըսուած էին քան նոյն իսկ Ընդդիմադիր կուսակցութեան անդամոց ճառերուն մէջ : Անգլոյ-Ֆրանսական երկեակ վարչութեան վրայ խօսելէ յետոյ, Սըր Ջ. Տիլք պաշտպանեց կառավարութեան ընդհանուր աշխարհավարութիւնն, ըսելով թէ իրենք հաստատ կեցած են այն առջի յայտարարութեան վրայ թէ չպիտի թողուն զԵգիպտոս մինչեւ որ ապահովութիւններ ձեռք բերեն երկրին հանդարտութեան և իբրաց նոր վիճակին տեւականութեան մասին: Պաշտպանելով զՆուպար փաշա, գովեց զնա իբրեւ ջերմ պաշտպան բարենորոգմանց, զորս Սըր Ջարլզ երկարօրէն պատմեց, յարելով թէ կառավարութեան աշխարհավարութիւնն էր ըստ կարի քիչ խառնուիլ Եգիպտոսի ներքին գործոց : Գալով Հիքս զօրավարին արշաւանաց, անհնար էր արգիլել զայն առանց դիմադրութիւն տեսնելու Եգիպտոսի ամբողջ կառավարող դասուն կողմէ, և Սինգատի ազատման ձեռնարկած չլինելու ամբաստանութեան դէմ Նախարարն առարկեց թէ Անգլ· կառավարութիւնը բանաւոր յոյսեր ունէր թէ Պէյքըր փաշայի հրամանաց ներքեւ գտնուող զօրքերն այդ բանն ի գլուխ հանելու կարող պիտի լինէին : Գալով պատասխանատուութեան ընդհանուր խնդրոյն, Նախարարութիւնը միշտ ընդունած է զայն, և տրամադիր չէ խոյս տալ պատասխանատուութենէ :

Սըր Ռ...րթ Ք...ս (Պահպ· նախորդ Նախարար), դիտել տուաւ թէ Պ. Կլատըսթոն իւր երկար բանախօսութեան մէջ, ճարտասանական արուեստին բոլոր հնարքները բանեցընելով հանդերձ, խնդրոյն հետ խառցած էր, և կարեւոր բան մը չըսելով, ի դերեւ հանած էր երկրին ակնկալութիւնները : Կառավարութիւնն երբեք լիովին ըմբռնած լինել չթուիր իւր պատասխանատուութեանց չափն, և ստոր յառաջ կուգան իւր գործած բոլոր սխալներն : Այս փաստին այժմ տալու համար, Սըր Քրոս վերջին 12 ամիսներու ընթացքի դէպքերն յիշեց, և պատասխանելով այն հարցման թէ Ընդդիմադիր կուսակցութեան աշխարհավարութիւնն ինչ է, ըսաւ թէ, երբ պարագայներն Եգիպտոսի գործոց ուղղութիւնը մեր ձեռքը թողած էին և բացի մերինէն ուրիշ կառավարութիւն չէր մնացած անդ, ո՛րչափ շուտով ըմբռնէինք այս վիճակն և անոր համեմատ մեր բաժնին ինկող պատասխանատուութիւններն ստանձնէինք՝ այնչափ լաւ կը լինէր : Ուրիշ՝ երդ աշխարհավարութիւն մը չկրնար գոհացում տալ անգլիական ժողովրդեան :

Առաջարկութեամբ Պ. Ճ. Մորլի, վիճաբանութեան շարունակութիւնը թողուեցաւ փետր. 15ին :

ՌՈՒՍԻԱ

«Ռ...թ Բ...էի մէջ կը կարդանք հետեւեալ զարմանալի դէպքը: Թիֆլիսէն մի օր հեռաւորութիւն ունեցող Ցխինվալ գիւղի մէջ, որուն բնակիչները վրացերէն խօսող Հայեր են, Գազազներու մի գումարտակ կը բնակի, քանի մը սպայներու իշխանութեան ներքեւ : Այս սպայներու գըլխաւորը պաշտօնապէս հրաման կուտայ իւր մարդկանց որ երթան մի աղջիկ բերեն իրեն : Սպայի ստորադրեալներն անմիջապէս կ'երթան ի գործ դնել իրենց մեծաւորի հրամանաց ներքեւ ...

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

13

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

—

ԿՐԿԻՆ ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ

Նրա աչքերը դարձեալ լցվեցան արտասուքով : Այդ խօսքերը արտասանում էր նա մի այնպիսի մեղմ, համոզիչ և անկեղծ եղանակով, որ կարծես, ինքը ճշմարտութիւնը խօսում էր նրա շրթունքներով :

Ես հաւատացի :

Ես այն հասակում յիմար տղայ չէի, բայց այնքան խելահաս էլ չէի, որ կարողանայի խորին կերպով քըննել քաւոր Պետրոսի խօսքերը : Ես գոնէ այնքան հասկացողութիւն չունէի, որ հարցնէի նրանից․ — Լաւ, գիտէք թէ բանալին քո մօտից անյայտացաւ, կամ մի ուրիշ մարդ գողացաւ քեզանից : Բայց այդ ուրիշ մարդը ո՞ր տեղից կարող էր գիտենալ, որ քո մօտ մի այսպիսի բանալի էր պահված : Դիցուք թէ չը գողացան, այլ դու կորցրիր : Բայց գըտնողը ի՞նչպէս կարող էր հասկանալ, որ այդ բանալին կը բաց անէ մի անյայտ երկաթէ արկղի դռնակը, որը դրած է այս ինչ ամրոցում: Այդ հարցերից և ոչ մէկը չառաջարկեցի նրան, և ոչ հետաքրքիր եղայ տեղեկանալու, թէ այն ի՞նչ բանալի էր, որ դու առաջին անգամ տուեցիր ինձ և պատուիրեցիր նրա նմանը շինել : Մի՞թէ այդ բանալին յիշեալ արկղի իսկական բանալին չէ՞ր : Ո՞վ տուեց քեզ իսկականը, կամ ի՞նչ նպատակով շինվեցաւ երկրորդը : Ի՞նչու էիր դու սկզբում ինձ ամենայն խստութեամբ պատուիրում, որ իմ շինած բանալիի գոյութեան մասին ոչ ոքի հետ չը խօսեմ, ոչ ոքի չը յայտնեմ մինչեւ անգամ իմ մօրը : — Կրկնում եմ, որ այդ հարցերից և ոչ մէկը իմ մտքում չեկաւ, որ առաջարկէի նըրան : Ես քարացածի նման մնացել էի ապշած, զարմացած, իմ ուղեղին տիրել էր մի տեսակ մթին թմրութիւն :

Նկատելով իր խօսքերի ազդեցութիւնը, քաւոր Պետրոսը մինչեւ անգամ ժամանակ չը տուեց, որ ես կարողանայի մտածութիւններս ամփոփել և նրան մի բան ասել : Նա շարունակեց ·

— Այժմ, սիրելի զաւակս, իմ խղճմտանքի վրայ մի ծանր բեռն է դրված · ես քուն ու հանգստութիւն չունեմ · գիշեր ու ցերեկ տանջվում եմ այն մտածութիւնով, որ իմ անխոհեմութեամբ պատճառ եղայ մի աղետալի գործի և շատերին դժբաղդութեան մէջ ձգեցի : Չը գիտեմ, ինչով կարող եմ քաւել այդ մեղքը :

Ես սժափվեցայ :

— Նրանով, պատասխանեցի, — որ հէնց այս րոպէիս պիտի գնաք դատաւորի մօտ և յայտնէք նրան, թէ մի՛ կտրել տուէք այդ անմեղ մարդու ձեռքը, որովհետեւ յանցաւորը դուք էք :

— Ես այդ կանէի և մեծ յօժարութեամբ կանէի, բայց նրա ձեռքը այլ եւս չեն կարող կտրել :

— Ի՞նչու :

— Այս առաւօտ երբ գնացին, որ բանտից դուրս բերեն նրան և տանեն դատապարտեալների հրապարակի վրայ վճիռը կատարելու, գտան բանտի դռները խորտակված, պահապաններից մի քանիսը սպանված, իսկ կալանաւորը անյայտացած :

Իմ կեանքում ոչինչ ինձ այնքան չէ ուրախացրել, որքան ես ուրախացայ, լսելով վարպետիս ազատութեան լուրը : Ես իսկոյն յիշեցի Կարօի խօսքերը, որ ասել էր ինձ, թէ «մենք նրան կը փախցնենք»… : Ընկերներս կատարեցին իրանց խոստմունքը, նրանք չը խաբեցին ինձ : Ես այդ մասին քաւոր Պետրոսին ոչինչ չը յայտնեցի, նկատելով, որ նա տեղեկութիւն չունի, թէ ի՞նչ հնարքով կամ ո՛վքեր փախցրին նրան բանտից: Միայն ասեցի ·

— Լաւ գիտցուք թէ նա փախչելով բանտից, դրանով կարողացաւ իր ձեռքը ազատել դահճի դանակից, բայց այնքան չարչարանքներ, այնքան վնասներ որ կրեց նա, տունից, կայքից, հարստութիւնից զրկվեցաւ, — այդ բոլորը ոչի՞նչ, դուք ձեզ մեղապարտ չե՞ք համարում այդ բոլորի մէջ :

— Համարում եմ, ինչպէս չեմ համարում: Ինձ այնպէս է թւում, որ այդ բոլոր վնասները ես պատճառեցի նրան : Եթէ ես այն անիծեալ բանալին չշինել չը տայի, այդ վնասները նրան չէին հանդիպի : Բայց միայն Աստուած յայտնի է, թէ որքան անպարտ եմ ես . . .

Վերջին խօսքերի միջոցին Նա ձեռքը տարաւ դէպի մօրուքը, ի չափէքի թեւքը յետ քաշվելով, երեւան հանեց նրա մերկ բազուկը : Ամեն անգամ այդ բազուկը տեսնելիս, ինձ տիրում էր մի սրբազան սարսուռ և սիրտս սկսում էր դողդողալ մի անբացատրելի հոգեւոր երկիւղածութեամբ : Նրա վրա դրօշմված էր Երուսաղէմի վանքի սուրբ կնիքը, որը պատկերացնում էր իր մէջ այն նուիրական տեղերը, որոնց հետ կապված են ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհի սրտերը: Իսկ ձեռքի վրա դըրօշմված էր մի խաչ — սիրոյ և եղբայրութեան նշանը — Յիսուս Քրիստոսի ուխտի նշանը, որը պատուիրեց Նա կրել, որպէս մի հոգեւոր զէնք արդարութեան և ճշմարտութեան համար մարտնչելու : Մի՞թէ մի այսպիսի ձեռքը, որ կրում է իր վրայ այդ քրիստոնէական զինուորութեան նշանը, ընդունակ կը լինի՞ չար գործելու :

Քաւոր Պետրոսը մուղդուսի էր : Նա իր կեանքում մի քանի անգամ այցելութիւն էր գործել Երուսաղէմի վանքը և իր ձեռքերը, բազուկները դրօշմել էր սուրբ ուխտի կնիքով :

Երբ նրանից հարցրի՝ — Ուրեմն ի՞նչ հատուցում պիտի անէք այն անմեղ մարդուն, որին դուք թէեւ անգիտակցաբար դժբախտացրիք, — նա պատասխանեց ·

— Ես այդ մասին մտածել եմ և վճռել : Լսիր · Մուրադ, ես, ինչպէս ասում են հէքիաթների մէջ, պէտք է երկաթէ ցուպ կրեմ ձեռքիս, պէտք է երկաթէ տրեխներ հագնեմ, վերջապէս պէտք է երկաթէ չըթայ անցկացնեմ պարանոցիս, և երկրէ երկիր, աշխարհից աշխարհ ման գամ, մուրացկանութիւն անեմ, փող հաւաքեմ, որ նրա կրած վնասների փոխարէնը վճարեմ, որպէս զի խիղճս հանգստացնեմ:

— Ուրեմն դուք վճռե՞լ էք գնալ օտար աշխարհ :

— Անպատճառ :

— Եւ ա՞յդ նպատակով:

— Այո՛, այդ նպատակով :

Ես հիացած մնացի նրա առաքինութեան վրա :

Րոպէական մտածութիւնից յետոյ խօսեց նա ·

— Ես քեզ խոստովանվեցայ իմ բոլոր յանցանքը, խոստովանվեցայ նաև թէ ի՞նչով գիտաւորութիւն ունեմ քաւելու այդ յանցանքը : Հիմա ես դառնում եմ դէպի քեզ, Մուրադ, դու խելացի տղայ ես, դու հասկանում ես այնքան, որքան կարող է հասկանալ մի ազնիւ, հասակաւոր մարդ : Խոստովանվիր, քո խիղճը, քո սիրտը չէ՞ ասում քեզ, որ վարպետի դժբախտութեան մէջ դու նոյնքան յանցաւոր ես, որքան ես : Այսինքն ուզում եմ ասել, որպէս ես անգիտակցական պատճառ դարձայ նրա անբախտութեանը, այնպէս էլ դու : Կորստաբեր բանալին շինել տալու ժամանակ ես, ի հարկէ, չը գիտէի, թէ ո՛րպիսի չարիքների դուռն պիտի բաց անէ նա · այնպէս էլ դու

մանը ։ Պասկի Թաղի տակէն կոզելով մի դեռասի հարս կը բերեն սպային ։ Ո՛չ յուսաբեկ փեսան, ո՛չ ազգականք, ո՛չ ժողովուրդը կարող չեն լինիր ազատել խեղճ հարսը ։ Իսկ երբ ժողովուրդի ներկայացուցիչներն կուգան յափշտակիչ սպայի տունը աղջիկն ազատելու համար, պատասխան կ'առնուն «ի՞նչ իրաւունքով աղջիկը կ'ուզէք, չէ՞ք գիտեր որ այդ աղջիկը ձեռք ձգելու համար ութսուն րուբլ (ութն ու կէս ոսկի) ծախք բրած եմ ես ։»

Ռուսական լրագիրը մեզ չանեղեկացներ թէ կառավարութիւնը ի՛նչ միջոցներ ձեռք առաւ այս խժդուժական բարբարոսութեան դէմ։ Կ'երեւի որ ոստիկանութիւնը ծիծաղելով գոհացեր է ։ Միթէ Բօզաքները ժողովրդոց մահու և կենաց տէրե՞րն են։ Միթէ իրենց ներելի՞ է ամէն քըմահաճութիւն ։

Տարօրինա՛կ վարչութիւն արդարեւ ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ
ՆԻՍՏ ԺԹ.
1884 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 10

Ազգային ժողովն նիստ բրաւ երէկ ի Ղալաթիա, նախագահութեամբ Սիմոն Սրբազանի Սէֆէրեան և ատենապետութեամբ Ղազարոսեան Խրիստոսատուր էֆէնտիի ։ Ատենը բացուեցաւ ժամ 7ին, ի ներկայութեան 32 երեսփոխանաց, որոց թիւն ի վերջոյ յանգեցաւ 67ի ։ Նիստը դռնբաց էր, և հարիւրաւոր ունկնդիրք ներկայ էին, որոց մէջ կը նշմարուէր Վսեմ. Սահակ փաշա Ասլանեան ։

Ատենապետ էֆ. ժողովոյ ներկայացուց նախ՝ Թիւլլէնճեան Նիկողոս էֆէնտիի Փետրուար 1 թուական մի գիրն՝ որով բողոքելով Ազգային ժողովոյ յետաձգման դէմ, գիտել կուտար թէ՝ այդ յետաձգման համար ցոյց տրուած պատճառներն բնաւ օրինական և իւական չէին. Ա. վասն զի Ազգային իշխանութեան կամքէն անկախ արգելք մը չի կար, Բ. Ազգային ժողովն միայն Վարչութեան յարուցած խնդրոյն համար չպիտի գումարէր, որպէս զի անոր մասին համաձայնութիւն մը գոյանալու սպասէր, այլ ուրիշ կարեւոր խնդիրներ եւս կային, Գ. Քաղաքական ժողովոյ յարուցած խնդրին լուծ իբր միջադէպ պէտք էր նկատել, և Դ. սոյն յետաձգումն արժան գատող նախընթաց Դիւանաց համագումար նիստն իսկ օրինաւոր չէր գոհեր, քանի որ Ազգ. ժողովոյ որոշմամբ չէր գումարուած ։

Թիրեաքեան էֆէնտի և մի քանի ուրիշ երեսփոխանք իրաւացի գտան սոյն գիտողութիւնն և կրկնեցին զայն։ Ատենապետ էֆէնտի պատասխանեց թէ՝ Քաղաքական ժողովոյ դիւանն իրեն յայտնած լինելով յունուար 27 ի նստի յետաձգման հարկն, ինքն եւս յարգած էր վարչութեան փափաքը։ Ատենապետ էֆէնտի բացատրեց պարագայից կարեւորութիւնն, և ժողովոյ ներողութիւնն խնդրելով, առաջարկեց որ սոյն միջադէպն փակուի ։ Գ. Նորատունկեան էֆէնտի կրկնելով եղած դիտողութիւններն, ցաւ յայտնել ուզեց դիւանին դէմ որպէս զի սոյնօրինակ դէպքեր ազգային մէջ չի կրկնուին ։ Ս. Փափազեան էֆէնտի՝ հերքեց Նորատունկեան էֆէնտիի դիտողութիւնն, յիշեցնելով թէ օրէնքն՝ նախագահին և Մայր դիւանին իրաւունք կուտայ որոշել Ազգ. ժողովոյ գումարման օրն, հետեւաբար 'ի բացակայութեան Ս. Նախագահին, Վարչութիւնն կարող է Մայր դիւանի հետ միահամուռ այսպիսի որոշում մը տալ ։ Նորատունկեան էֆէնտի իւր դիտողութիւնն կրկնելով դիւանն վերստին բացատրութիւններ տուաւ և սոյն միջադէպն փակուեցաւ ։

Կարդացուեցաւ Մ. Ձերազ էֆէնտիի մի գիրն որով կը հրաժարէր 1883 ապրիլ 1ին ընտրուած վարչական կազմակերպութեան յանձնաժողովոյ անդամակցութենէ ։ Ատենապետ էֆէնտի յայտնեց թէ այդ Յանձնաժողովն ինքնին գոյութիւն չէ ունեցած արդէն և ցարդ չէ բրած ո՛չ մի նիստ ։ Մ. Մելիքեան էֆէնտի գիտեց որ եթէ Ազգ. ժողովոյ ատենագրութիւնք հրատարակուած լինէին, ժողովն կարող պիտի լինէր տեղեկանալ այդ Յանձնաժողովոյ կազմութեան պարագայից նկատմամբ, և հարցուց թէ ի՛նչ պատճառաւ անտիպ կը մնան տասնէն 10էն աւելի ատենագրութիւնք ։ Դիւանն պատասխանեց թէ ատենագրութեանց յապաղման պատճառն է հեգր. Սնտուկի նեղ վիճակըն, և թէ ատենագրութեանց ձեռագիրներն պատրաստ են ։ Մ. Զօպանեան էֆէնտի յիշեցուց թէ երկու ամիս ի վեր Տնտեսական խորհրդոյ անդամ լինելով ինքն, կը տեսնէր թէ հեգր. Սնտուկն Ազգ. ժողովոյ ծախուց համար վճարումներ կընէ նոյն համեմատութեամբ որով կը վճարէ ուրիշ ծախքեր ։ Ատենապետ էֆէնտի ըսաւ որ թէ և վճարումներ կը լինին, սակայն անկանոն կերպով, և անոնք ալ կը յատկացուին հին պարտքին և դիւանական ծախուց ։

Մելիքեան էֆէնտի կրկնեց իւր դիտողութիւնն, պահանջելով որ քըննուի թէ ի՛նչ պատճառաւ չեն վճարուիր տպարանի ծախքերն և թէ արդեօք մասնաւոր դիտում մը կայ ատենագրութեանց չի տպելու մասին ։ Մ. Ձերազ էֆէնտի յիշեցուց թէ սոյն վճարմանութիւնն բոլորովին դուրս էր իւր յարուցած խնդրէն և խնդրեց որ ժողովն ընդունի իւր պարզ հրաժարականն ։ Ձերազ էֆէնտիի հրաժարականն քուէի դրուելով ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ ։

Ցետոյ ատենապետ էֆէնտի ժողովին ներկայեց երեսփոխանական մի քանի ընտրութեանց տեղեկագրերն ։

Միհրան էֆէնտի Տէօքմէճեան Նարլը գաբուի թաղին կողմէ երեսփոխան ընտրուած լինելով, ժողովն ընդունեց և վաւերացուց սոյն ընտրութիւնն ։

Ա. Արփիարեան էֆէնտի Բաղչէի գաւառին կողմէ Երեսփոխան ընտրուած էր, ժողովն թէև օրինաւոր գտաւ սոյն ընտրութիւն, սակայն գաւառական ժողովոյ տեղեկագրին մէջ ընտրողաց թիւն նշանակուած չլինելով, յանձնարարեց Վարչութեան վերադարձնել զայն, սոյն օրինական պայմանը լրացնել տալու համար ։

Սամաթիոյ Թաղէն Երեսփոխան ընտրուած լինելով Գրիգոր էֆ. Ղազարոսեան և Գարեգին էֆ. Պաղտատլեան, կարդացուեցան ընտրական գործողութեան վերաբերեալ գըրերն ։ Ռ. էֆ. Պէրպէրեան գիտել տուաւ թէ ընտրեալներէն մին՝ Գրիգոր էֆ. Ղազարոսեան Ուսումնական խորհրդոյ հետ վէճ մ'ունեցած լինելով, ըմբոստած է նորա դէմ եւ խնդիրը Թաղ. ժողովոյ ատեանը ելած էր և պահանջեց որ ժողովն չըվաւերացնէ սոյն ընտրութիւնն, բարոյական պատիժ մը տնօրինած լինելու համար ընտրեալին որ ըմբոստած է Ազգային իշխանութեան մը դէմ։ Ռ. Թագէոսեան էֆ. գիտեց որ եթէ Ղազարոսեան էֆէնտին երեսփոխան չի կրնար լինիլ, ապա ուրեմն ինչպէ՞ս կը վարէ Թաղ. խորհրդոյ պաշտօն ։ Ց. Նուրեան էֆ. ըսաւ թէ՝ խնդիրը խիստ ծանր է ։ Ուսումնական խորհրդոյ անդամներէն մին կը յայտարարէ թէ իրենք դատապարտած են այս ինչ անձն և կը պահա՛նջէ որ երեսփոխանական աթոռըն մերժուի նմա ։ Սակայն այսքան յայտարարութիւն մը բաւական չէ կարծեմ ընտրութիւն մը բեկանելու համար ։ Պէրպէրեան էֆէնտին իբր մեր բարի երեսփոխաններէն մին կըրնայ դիտողութիւն ընել, սակայն յանուն Ուսումնական ժողովոյ այսպիսի պահանջում մը արդարացի չեմ գըտներ ես, վասն զի անցեալներն պատահմամբ ներկայ գտնուելով Թաղ. ժողովոյ այն նստին յորում Ղազարոսեան էֆէնտիի խնդիրն ներկայացած էր, նշմարեցի որ Թաղ. ժողովն աւելի թիւրիմացութեան արդիւնք կը նկատէր զայս խնդիր քան թէ ըմբոստութեան ։ Արդ, երբ խնդիր մը վարչութեան ատեանէն անցնելով հոս կուգայ, և երբ վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ ընտրեալն օրինական հանգամանքներն կատարեալ են, կարծեմ ներելի չէ որ Ուսումն. խորհըրդոյ անդամ մը հակառակը պնդէ ։ Ղազարոսեան Գրիգոր էֆէնտին ես ալ կը ճանչնամ իբր ազգասէր և գործօն անձ մը ։

Պէրպէրեան էֆ. պատասխանեց Նուրեան էֆ. ի թէ ինք դատապարտութիւն բառն չէր արտասանած, այլ բողոք և ամբաստանութիւն ըսած էր, և յարեց թէ իւր յայտարարութիւնն յանուն Ուսումն. խորհրդոյ ըրած էր և ոչ անձնապէս ։ Ց. Գուրգէն էֆ. 'ի դիմաց Ուսումն. խորհրդոյ եղելութիւնը պատմելով, յարեց թէ Ուսումնական խորհուրդն այս խնդրոյն մէջ դրկանք նշմարած էր ընդդէմ Ազգային դատախարակաց։ Ս. Փափազեան էֆէնտի ձայնակցելով Նուրեան էֆէնտիի՝ ըսաւ. — Պէտք է յիշել թէ երեսփոխանի մը ընտրութիւնը բեկանելն, այդ անձը բարոյապէս մեռցնել կը նշանակէ ։ Մեր օրէնքը բացարձակապէս կը պահանջէ որ Ազգային մը՝ ազգային իրաւունքներէ և պաշտօններէ զրկելու համար, դատապարտութեան վըճիռ տրուած ըլլայ նորա դէմ Ազգային իշխանութենէ մը ։ Արդ քանի որ այսպիսի վճիռ մը չունինք մեր առջեւ, ինչպէս կարելի է ընտրութիւն մը կասեցնել։ Սոյն պահուն Տօքթ. Ա. յլվազեան էֆ. խօսք կուզէ յանուն Թաղ. ժողովոյ բացատրութիւն տալու համար ։ Փափազեան էֆ. դիտել կուտայ թէ այս պարագայիս մէջ Վարչութեան բերանացի յայտարարութիւնն բաւական չի կրնար համարուիլ և կը պահանջէ որ Գրիգոր էֆ. Ղազարոսեանի ընտրութիւնն քըւէի դրուի անմիջապէս ։ Ցամենուստ ժողովականք վիճաբանութեան փակումը խնդրելով, Ատենապետ էֆ. քուէի դրաւ Սամաթիոյ Թաղի երեսփոխանական ընտրութիւնքն, զոր ժողովն 3 ի դէմ 41 քուէով ընդունեց և վաւերացուց Գրիգոր էֆ. Ղազարոսեանի և Գարեգին էֆ. Պաղտատլեանի երեսփոխանութիւնն ։

Տ. Ցակոբ վարդապետ Աշոտ հարցուց թէ ի՛նչ պատճառաւ վարչութիւնն չէ պատասխանած ցարդ Թ. Պէկեան էֆէնտիի ընտրութեան առթիւ առ ինքն ուղղեալ հարցման ։ Ատենապետ էֆ. պատասխանեց թէ Թաղ. ժողովոյ անդամք յայտնած են իրեն որ տակաւին չեն կրցած ստուգել տարակուսանաց առարկայ եղող խնդիրը ։ Այս առթիւ զանազան կարծիքներ յայտնուեցան ։ Գուրգէն էֆ. ըսաւ թէ ինք ստուգած է որ ջանքեր կը լինին Պէկեան էֆէնտիի ընտրութեան վաւերացումը յետաձգելու համար, մինչդեռ Պէկեան էֆ. երեսփոխանի մը համար պահանջեալ բոլոր պայմաններն կը կրէ ։ — Իսկ Նուրեան էֆ. պատասխանեց թէ այդ պայմաններէն մին ստուգուած չէ տակաւին, հակառակ եղած ջանից և թէ Պէկեան էֆ. պէտք էր մինչեւ ցարդ կատարած լինէր սոյն ամենապարզ գործողութիւնն Բերայի Թաղ. խորհրդարանն ներկայանալով և ներկայացնելով անդ իւր հպատակութեան թղթերն ։

Ատենապետ էֆէնտի խոստանալով խնդրել վարչութենէն որ այս խնդրոյն առթիւ իւր տեղեկագիրն ընդ փոյթ հաղորդէ Ազգ. ժողովին, խնդիրն փակեալ յայտարարեց ։ Ցետոյ յայտնեց թէ օրակարգի անցնելէ յառաջ, երկու ամենակարեւոր խնդիրներ կան ժողովոյն անմիջական տնօրէնութեան կարօտ, Ա. Կաթողիկոսական խնդիրն և Բ. Կրօնական ժողովոյ հրաժարման խնդիրն ։ Ժողովն որոշեց նախ զբաղիլ Կրօնական ժողովոյ հրաժարման խնդրովն և ապա անցնիլ Կաթողիկոսական խնդրոյն ։ Ուստի կարդացուեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր յունուար 18 թուական մի գիրն որով Ազգ. ժողովոյ հաղորդելով Կրօնական ժողովոյ անդամոց հրաժարագրերն, կը յանձնարարէր տնօրինել զարժանն, որպէս զի Կրօնական առօրեայ ընթացիկ գործերն դէթ կարգադրուին ։

Ժողովն միաձայնութեամբ ընդունելով Կրօնական ժողովոյ անդամոց հրաժարագրերն, որք թուով 14 էին, որոշեց խնդրել Համագումար ժողովէն որ նոր Կրօնական ժողովոյ ընտրելեաց եռապատիկ ցանկ պատրաստէ ։

Ցետոյ ժողովն անցաւ կաթողիկոսական խնդրոյն ։ Խորէն Սրբազան և Իզմիրլեան Սրբազան առաջարկեցին որ նիստն դռնփակ լինի ։ Փափազեան էֆէնտի ընդդիմացաւ սոյն առաջարկին, և Նորատունկեան Գ. էֆէնտի քուէ պահանջեց ։ Ատենապետ էֆէնտին յայտնեց թէ դռնփակ նիստ ընելու համար 10 երեսփոխանաց կողմանէ գրաւոր առաջարկ մը գալ անհրաժեշտ է ։ Իսկ Աղաբէգեան էֆ. յիշեցնելով թէ անցեալ նստին վարչութեան Ատենապետն դռնփակ նիստ ընել առաջարկած և դիւանն անմիջապէս համակերպած է սոյն առաջարկին, զարմանք յայտնեց թէ ինչո՞ւ համար դիւանն այսօր կընէ մի պահանջում զոր չէր ըրած նախորդ նստին ։

Զանազան նստարաններէ երեսփոխանք բացատրութիւն խնդրեցին ։ Նուրեան էֆէնտի, որ Կաթողիկոսական նոր Յանձնաժողովոյ կողմանէ տեղեկաբեր կարգուած էր, յայտարարեց թէ Յանձնաժողովն համոզումէ աւելի բան մը ունի, այն է որոշում մը ։ Յանձնաժողովն որոշած է, ըսաւ, դռնփակ նստի մէջ ներկայել այս խնդիրն պատկառելի ժողովոյդ, և այս որոշում իւր կարեւորութիւնն ունի զոր պէտք է յարգել ։ Նոյնը կրկնեցին նաեւ Խորէն Սրբազան և Մատթէոս Սրբազան, ի դիմաց Յանձնաժողովոյ ։ Ատենապետ էֆէնտի քուէի դնելով խնդիրն, ժողովն միաձայնութեամբ որոշեց դըռնփակ ընել նիստն ։

Հետեւապէս ունկնդիր ժողովուրդըն հրաւիրեցաւ մեկնիլ, և ժամն 8 1/2 էր, երբ դռնփակ նիստն կըսաւ ։

Նուրեան էֆէնտի բեմն ելլելով, ի դիմաց Յանձնաժողովոյն իբրեւ տեղեկաբեր, պատմեց Յանձնաժողովոյն գործերն, բանակցութիւններն ու աշխատութիւններն ։ Ծանոյց թէ մինչդեռ Յանձնաժողովն կաթողիկոսական ընտրութեան համար Էջմիածնէն ձայն մը առնլու համար երկար սպասելէն ետքը՝ ձեռնարկած էր ի գործ ընտրական մասնակցութեան և շրջաբերականներն յղած, մայրաքաղաքիս ռուսական Վսեմ. Դեսպանին խորհրդական Պ. Օնու ասկէց երկու շաբաթ յառաջ լուր ղրկած էր Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր թէ Էջմիածնէն եկած գրեր պիտի յանձնէ և կ'ուզէ իմանալ երբ և ո՛ւր կրնայ յանձնել. թէ՝ Ս. Պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ, Յանձնաժողովն նիստ ըրաւ Բէրա Խասեանց բնակարանին մէջ, և Պ. Օնու թարգմանի մը հետ գալով հոն՝ թուղթեր յանձնեց և բերանացի յայտարարութիւններ ալ ըրաւ, թէ՝ թղթոց մէկն Էջմիածնի Սինոդէն ուղղեալ էր առ Ս. Պատրիարքն, իբրեւ առաջնորդական վիճակ մը ընտրութեան մասնակցելու համար, և միւսներն էին Ս. Պատրիարք Հօր ուղղեալ թղթոյն համմաստ շրջաբերականք՝ յանուն 43 վիճակաց Թուրքիոյ, զորս իրենց տեղերն հասցնելու յանձնարարութիւն եղած էր Նորին Սրբազնութեան, և այդ թուղթերն կը կրէին 1883 սեպտ. 30 թուականն և հինգ սինոդականաց ստորագրութիւնք ։ Թէ՝ որովհետեւ, յարեց, Յանձնաժողովն նոյն օրը առանց խորհրդակցութեան անմիջապէս չէր կրնար պատասխանել, օր մ'ետքը վերստին գումարեցաւ, և այդ նըստին մէջ Կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցութեան խնդիրն ըստ ամենայնի հետազօտելէն ու խորհըրդակցելէն յետոյ, հետեւեալ օրն Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, Նար-Պէյ և Իզմիրլեան Սրբազանք և ինքն Ռուսական դեսպանատունն երթալով՝ բացատրութիւններ տուին Վսեմ. դեսպանին, թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ընտրութեան համար Թուրքիոյ Հայոց մասնակցութեան եղանակն նոր չէ և 1866էն չսկիր, այլ դարաւոր կարգաց ու աւանդութեանց վրայ հաստատեալ է, թէ երբեք Թուրքիոյ Առաջնորդարանք ուղղակի մասնակցած չեն, այլ միշտ Պոլսոյ Պատրիարքարանի միջոցաւ ուղղակի և Ընդհ. ժողովներով, թէ Հայոց Ազգ. ժողովն Թուրքիոյ Հայոց օրինաւոր ներկայացուցիչն է, բոլոր Թուրքիոյ հայերէն ընտրուած լինելով ըստ ազգային օրինաց, թէ՝ Կիլիկիոյ վիճակն իբրեւ պարզ առաջնորդութիւն մը նկատել կարելի չէ, քանի որ բազում վիճակներէ կը բաղկանայ, և ուրիշ անգամներ իւր բոլոր վիճակներովն մասնակցած է, և հետեւաբար Թուրքիոյ հովուական վիճակաց թիւն չէ թէ 44, այլ 65 է, և թէպէտ Կարսի վիճակը վերջին պատերազմէն ետքը պակսած է, սակայն Պիլէճիկի վիճակն աւելցած է նորա տեղ, և հանգուցեալ Հայրապետն յատկապէս նորա համար եպիսկոպոս ձեռնադրած է. եւ թէ՝ Թուրքիոյ Պատրիարքութիւնն, ըստ որում միանգամայն ամենայն Հայոց Հայրապետութեան փոխանորդութիւնն է, և իւր ներքեւ ունի ո՛չ միայն Թուրքիոյ առաջնորդութիւններն, այլ և մասնաւոր կաթողիկոսութիւններն, Սինոդն պարտէր ըստ հնաւանդ կարգաց և աւանդութեանց վարուիլ նորա հետ, և ո՛չ թէ իբրեւ պարզ առաջնորդութիւն մը համարիլ ։ Նուրեան էֆէնտի այսպէս բաւական մանրամասն պատմեց տրուած բացատրութիւնները, Վսեմ. Դեսպանին վրայ այս բացատրութեանց ըրած լաւ տըպաւորութիւնը. Վսեմ. դեսպանն խոստացած է Բետրպուրկ հեռագրել ։

Ապա, Կաթողիկոսական յանձնաժողովոյ անդամ Տ. Մատթէոս Սրբազան Իզմիրլեան կարդաց Էջմիածնի Սինոդէն առ Ամեն Ս. Պատրիարք Հայրն ուղղեալ թուղթն, Կաթողիկոսական տեղապահ Տ. Մակար Սրբազանի հեռագիրն և Յանձնաժողովոյ պատրաստած պատասխանագիրն, զոր խմբագրեր էին Տ. Մատթէոս Սրբազան և Տ. Խորէն Նար–Պէյ Սրբազան և յորում փաստիւք և պատմութեամբ նշանակեալ են Վսեմ. դեսպանին տրուած բացատրութիւնքն ։

Երեսփոխանք այս ամենը լսեցին, յաճախ գոհունակութեան և շնորհակալեաց յայտարարութիւններ ընելով Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և Յանձնաժողովոյ աշխատութեանց համար ։ Միայն երկու երեսփոխանք դիտողութիւններ ըրին ։ Աղաբէգեան Մարկոս էֆէնտի բաղձանք կյայտներ, որ Թուրքիոյ Ազգային ժողովն ամենայն Հայոց Հայրապետական ընտրութեան համար ընդհանուր օրէնք մը առաջարկէ, և Պալաժէնիայի համար պէտք եղած բարեփոխութիւնք լինելով՝ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ անկախութիւնը բոլորովին անվթար պահուի ։ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտի կառաջարկէր, որ պատասխանագրոյն ոճն չափաւորուի և գիջողութեան ու իրաւախոհութեան ոգւով խմբագրուի ։ Նուրեան էֆ. պատասխանեց Աղաբէգեան էֆէնտիի յայտնած բաղձանաց, և Նորատունկեան էֆէնտիի առաջարկութեան, եղրակացունելով թէ յանձնաժողովն թէպէտ այս ամենուն վրայ երկար խորհրդակցած է, բայց վերջապէս տեսած է որ իւր բուն և միակ պաշտօնն է՝ հայրապետական ընտրութեան մասնակցութեան համար պէտք եղած տնօրինութիւններն ընել՝ Ազգային ժողովէն ընկալեալ եղանակին և հրահանգաց համաձայն ։

Ազգային ժողովն, Նուրեան էֆ. ի այս բացատրութիւններն ալ լսելէն ետքը, բաց ի Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտիի ընդդէմ քուէէն, միաձայնութեամբ ընդունեց խմբագրեալ պատասխանագիրն, և որոշուեցաւ իբր ի դիմաց Ազգային ժողովոյ այսօր ուղղել զայն առ սինոդն Էջմիածնի։

Ժամանակն անցած ըլլալով երբ

չը գիտէիր, երբ չինեցիր ։ Ուրեմն մենք երկուսս էլ մեր անմեղութեամբ պատճառ դարձանք մի մեղաւոր գործի ։ Այդ մեղքը տարածվում է մեր երկուսի վրա ։ Միթէ միասին չի պիտի քաւենք նրան ։

—Այո՛, միասին ։ Բայց ես ի՞նչ կարող եմ անել ։

—Այն, ինչ որ ես պիտի անեմ։ Դու անպատճառ պիտի գաս ինձ հետ. դու պիտի թողնես այդ երկիրը ։

—Լսի՛ր, Մուրադ, քո վարպետը, իրաւ է, ազատվեցաւ պատժվելուց, փախաւ բանտից, բայց դրանով գործը պէտք է վերջացած չը համարել, ընդհակառակն, աւելի ծանրացած ։ Կառավարութիւնը այսուհետեւ աւելի խստութեամբ կը սկսէ որոնել նրան և նրա մարդիկներին, որոնք նոյնպէս փախած են, — այսինքն քեզ ։ Երբ քեզ բռնելու լինեն, այլ ես փրկութիւն չը կայ, անպատճառ կախաղան կը բարձրացնեն ։ Այդ ես գիտեմ։ Քո անբախտ մայրը կը մեռնի կսկիծից և քո հօր տան ճրագը իսպառ կը հանգչի ։ Եթէ ցանկանում ես, որ քո կեանքը ապահով դրութեան մէջ լինի, պէտք է անպատճառ հեռանաս այդ երկրից ։ Այստեղ պահվել չես կարող ։ Կը գնանք օտար աշխարհ, մի քանի տարի անց կը կացնենք պանդխտութեան մէջ, փող կը վաստակենք, յետոյ կը վերադառնանք ։ Մինչև մեր վերադարձը ամեն ինչ փոխված կը լինի, ամեն բան մոռացված կը լինի ։ Պարսից դատարանների վճիռները ժամանակաւոր են. փոխվեցան դատաւորները, փոխվում են և վճիռները ։ Ոչ ատենական դիւանագրութիւն կայ և ոչ որ և իցէ արձանագրութիւն ։ Ներկայ մարդը չը գիտէ, թէ իր նախորդի օրերում ինչեր են կատարվել։

Վերջացնելով իր բացատրութիւնները, նա դարձաւ դէպի ինձ, ուղիղ իմ երեսին նայելով.

— Ասա՛, համաձա՞յն ես ինձ հետ գալու ։

— Ես համաձայն եմ, բայց չը գիտեմ, թէ մայրս ինչ կասէ ։

— Մայրդ շատ ուրախ կը լինի ։ Նա գիտէ, որ դու այստեղ մնալ կարող չես. միշտ պէտք է թագնված լինես, միշտ պէտք է փախստականի կեանք վարես ։ Իսկ այսպէս ապրել անկարելի է ։

— Ուրեմն դուք խօսեցէք մօրս հետ ։

— Ես անպատճառ կառնեմ նրա համաձայնութիւնը ։

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

—

ՊԱՆԴԽՏՈՒԹԻՒՆ

Աշնան վերջը մօտեցաւ։ Մեր գիւղը օրըստօրէ ստանում էր տխուր կերպարանք ։ Տերեւաթափ այգիները կորցրին իրանց գեղեցկութիւնը և մերկ դաշտերի գունաթափ երեսը ներկայացնում էր մի հիւանդոտ պատկեր ։ Ամեն երեւոյթ տրամադրում էր դէպի տխրութիւնը ։ Թըռչուններն անգամ լուռ էին և շտապում էին շուտով թողնել այդ երկիրը, որ այլ եւս նրանց ուրախացընել կարող չէր ։

Մի եւ նոյն զգացմունքներով լի էր և իմ սիրտը ։ Հայրենի երկիրը ինձ համար բանտ էր դարձել. Ինձ թւում էր, որ բոլոր շրջապատող առարկաները այնքան ծանրացել էին իմ վրա, որ ճնշում էին, խեղդում էին ինձ և շունչ առնելու հնար չը կար ։ Ես կորցրել էի իմ ազատութիւնը ։ Ես մի անբախտ փախստական և դեռ չը պատժված յանցաւոր էի ։ Դրսից նեղացնում էր ինձ օրէնքի ահն ու երկիւղը, իսկ ներսից՝–խղճի խայթը ...

Մայրս շուտով կարողացաւ հասկանալ իմ դրութիւնը. Նա խելացի կին էր, և մի օր դարձաւ դէպի ինձ այդ խօսքերով.

—Մուրադ, դու մեր երկրում անունդ կոտրեցիր ... կեղծ դրամ դարձար ... դու այլ եւս այստեղ չես մխսվի ...

Այդ խօսքերի մէջ խառնված էր և՛ մօր սրտի կսկիծը և՛ մի դառն յանդիմանութիւն, որի նմանը մինչեւ այնօր լսած չէի նրանից ։

—Ես այդ զգում եմ, մայրիկ, պատասխանեցի ես ։ —Ես այդ գիտեմ, որ կեղծ դրամը ճանաչված տեղում այլ եւս չի մխսվի, բայց այդ դրութիւնից ազատվելու համար չը գիտեմ, թէ ի՛նչ պէտք է անեմ։

—Դու պիտի գնաս օտար աշխարհ. տացէ Աստուած, որ այնտեղ օրինաւոր մարդ դառնաս ...

Արտասուքը թոյլ չը տուեց նրան շարունակել իր խօսքը ։ Նա թաշկինակը տարաւ դէպի աչքերը, սկսեց դառն կերպով հեկեկալ ։

ՐԱՖՖԻ

(Շարունակելի)

երեսփոխանք կմեկնէին, Նուրեան էֆէնտի յայտնեց թէ Երուսաղիմայ պարտուց քարձման յանձնաժողովը որոյ շարունակութեան պէտքն անհրաժեշտ համարուած է Ազգային Ժողովէն, քանի մը շաբաթ է հետէ նիստ չըներ, և թէ փափաքելի է, որ Տ. Մատթէոս Սրբազան այս գործին ալ աշխատի՝ ետ առնլով հրաժարականը։ Նուրեան էֆէնտիի այս յայտարարութեան վրայ, ժողովը չընդունեց Տ. Մատթէոս Սրբազանի հրաժարականը, և ատենապետ Ղազարոսեան էֆէնտի ծանոյց թէ այս յանձնաժողովոյ անդամներն արդէն հրաւիրուած են՝ առաջիկայ չորեքշաբթի օրը նիստ ընել։

Ատեանը փակեցաւ ժամ 11ին, 15 օրէն նիստ ընելու որոշմամբ։

Մայրաքաղաքիս ամբողջ եւրոպական մամուլն, և Օտոմանը Ֆրանքոյ-Թուրք կէս-պաշտօնական թերթը, գովեստիւք կը խօսին Միացեալ ընկերութեանց նախընթաց գիշերուան պարահանդէսին վրայ։ Էտօքէէ՞, որոյ տնօրէնը, Պ. Հուիդէյքը, երեւելի երաժշտագէտ մ'է, կը յիշէ մասնաւորապէս թէ ո՛չ մէկ պարահանդէսի մէջ այսչափ խնամ տարուած էր նուագածուաց բարւոք ընտրութեան։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԱՐԵՒԵԼՔԻ»

Ռոտոսթոյ 8 Փետր. 1884

Քաղաքիս Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հրաժարեալ Թաղ. Խորհրդոյ տեղ դեռ կարելի չեղաւ նորոգ ընտրութիւն կատարել. ուրով օրիորդաց վարժարանն՝ որ կիսկատար շէնք մ'է, կը մնայ միշտ փակեալ, ինչպէս և տղայոց վարժարանն կը շարունակէ իւր տարտամ ընթացից մէջ, ի վնաս նոյն թաղի չորս հինգ հարիւր ուսանող մանկանց, որոց ծնողք՝ յուսահատեալ վարժարանի բարւոքումէն, ստիպուած են իւրեանց որդիքն ղրկել այս ու այն անձանց քով ի դաստիարակութիւն, կամ արհեստի տալ այնպէս որ այսօր հազիւ ինիսուսուն մանր տղայք միայն կը յաճախեն յազգային վարժարան, մինչդեռ երբեմն երկու սեռէ չորս հարիւր աշակերտք կը յաճախէին։ Ըստ ամենայն հաւանականութեան՝ Թաղ. Խորհրդոյ կազմութիւնն պիտի յապաղէ դեռ անորոշ ժամանակ մի, քանի որ թաղեցւոց ցոյց տուած անտարբերութիւնը կայ։

Զանդ-գալէի ազգայնոց խնդրանաց վերայ Գեր. Առաջնորդ Սրբազանն՝ մի քանի շաբաթ առաջ, Ս. Թադէոսի եկեղեցւոյ մէջ Արզումանեան Մկրտիչ անուն երիտասարդն քահանայ ձեռնադրեց Տ. Գէորգ անուամբ։ Երկու թաղերէ խուռն բազմութիւն ներկայ կը գտնուէր սոյն հանդիսաւոր արարողութեան։ Նորընծայ Տ. Հօր վարուց վերայ ընդհանրապէս գովեստիւք կը խօսուի։ Յաջողութիւն կը մաղթենք։

Քաղաքիս և շրջակայից խաղաղութեան և ապահովութեան մեծ պատուհասներէն մին՝ Չէրքէզ Մէհմէտ, որ ասկից մի քանի ամիս առաջ ական հատանելով յաջողած էր խոյս տալ բանտէն իւր մի քանի բանտակիցներով, անցեալ օրեր իւր մի ընկերին հետ ձերբակալուելով քաղաքիս շրջակայքն, շղթայակապ այսր բերուեցաւ և ի բանտ դրուեցաւ։ Կը յուսամք որ Ոստիկանութիւնն այս դովելի ջանիւք պիտի յաջողի ձերբակալել այն աւազակախումբըն, որ ասկից մի քանի ամիս առաջ Զօրլուցի հայ ագարակատէր մի և ուրիշներ յափշտակելով անտառ տարած և մեծաքանակ փրկանք ստացած էր։

Այս տեղ եւս սկսած է մարդահամար կատարուիլ որ աւարտելու մօտ է։ Կըսուի թէ վերջին պատերազմէն վերջ դդալի կերպով նուազած է քաղաքիս բնակչաց թիւն, մենք պիտի ծանուցանեմք մարդահամարի արդիւնքն։

Այս տարի ձմեռն սաստիկ է հոս. քանիցս ձիւնեց. ածուխի գինն ատեն մի մինչեւ եօթանասուն փարայ բարձրացաւ, բայց բարեբաղդաբար օդն սկսած է մեղմանալ։

Բեդերսպուրկէն Տփխիսի Նոր-Դար լրագրոյն ուղղեալ նամակ մը հետեւեալ ծանօթութիւնները կուտայ՝ տեղւոյն ազգայնոց վրայ։

«Այժմեան հայ ընտանիքները, որոնք կազմում են Պետերբուրգի հայ համայնքը, կամ նոյն իսկ գաղթականներն են (գլխաւորապէս ծերերը), կամ նորանց առաջին և երկրորդ սերունդը (անհայախօս)։ Նորանք գաղթել են գլխաւորապէս Վրաստանից (Թիֆլիսից, Գորուց և Կախեթիայի Սղնախ և Թելաւ քաղաքներից), Աստրախանից և Ղրիմից։ Նոցա թիւը մօտաւորապէս 60 կամ 65 ընտանիք կամ 300-400 մարդ են։ Պարապմունքները միմիայն վաճառականութիւն է և շատ չնչին մասը պետական կամ զինուորական ծառայութեան մէջ է։

«Վաճառականութիւնը գլխաւորապէս երեք ճիւղի է բաժանուած։ Առաջինը սպեկուլացիա և բանկային օպերացիաներ։ Սորանցով պարապողները թէեւ փոքրաթիւ, բայց ամենից հարուստ դասն է կազմում։ Երկրորդ, իսկական վաճառականութիւն։ Գլխաւորապէս երկու տեսակ ապրանք են ծախում այս տեղի հայ վաճառականները. այսպէս անուանուած Կովկասեան խանութները (մագազինները)—թւով հինգ-վաճառում են պարսկական և կովկասեան ապրանքներ, գորգեր, շալեր, տեղական մետաքսեայ իրեղէններ և Կովկասեան ձեռագործ արծաթեղէններ, կանանց մանեակներ, ապարանջաններ, մատանիներ, թանկագին քարեր, կամ, Կովկասեան արծաթեայ զէնքեր։ Միւս մասը (թըւով տասներկու) ծախում են կանանց մօդայի շորեր։ Վերջապէս երրորդ, գինեվաճառութիւն։ Վաճառում են գլխաւորապէս Կախեթի գինի (հինգ նկուղ) և Ղզլարի գինի (երկու նկուղ)։ Կայ և մի ծխախոտի և մի ներկի գործարան և երեք ծխախոտի խանութ։ Ահա սորանք են նոցա գլխաւոր և միակ պարապմունքներ։

«Գալով նոցա ընտանեկան և հասարակական կեանքին, պէտք է ասել, որ եթէ մասամբ պահպանել են առաջինը, բոլորովին զուրկ են երկրորդից։ Ապրելով առանձին, ցրըւած նորանք չեն զգում որ և է հասարակական կեանքի պահանջը։ Այդ պատճառաւ էլ անտարբեր մի որ և է հասարակական հիմնարկութեան։ Եթէ վերջիններն ժամանակ առ ժամանակ որ և է նուիրատուութիւններ են անում, այդ ոչ թէ անում են հասկանալով և նուիրելիս գիտեն, թէ ո՞ւմ և ինչ նպատակի են նուիրում ոչ, այլ միայն կամ ցոյցի համար, կամ, որ «ռադ ըլին»։

«Միակ հասարակական հիմնարկութիւնը եկեղեցին է, որի դրութիւնը հասարակութեան նախապատկերն է ներկայացնում։ Այնպիսի մի հարուստ եկեղեցի, ինչպէս է Պետ. եկեղեցին, չունի քարոզիչ։ Դորա փոխարէն ահա ինչ է լինում։ Պետերբուրգում ստացուել էր Էջմիածնից կոնդակ, որ այստեղի համայնքը ընտրէ իւր ներկայացուցիչը կաթուղիկոսի ընտրութեան համար։ Քահանան դուրս է գալիս սեղան և հաղորդում է հասարակութեանը հետեւեալը. «Օրհնեալ ժողովուրդ, ստացեալ է ի Էջմիածնէ զկոնտակ, որով պարտէք ընտրել մի երեսփոխան, վասն կաթուղիկոսի ընտրելու համար, յայտնելով զձեզ հրաւիրեմ» եւայլն։ Միւս քահանան մի անգամ պէտք է յայտնէր, թէ վաղը տօն է և պատարագ կը լինի, ուստի բարեհաճեցէք ներկայ լինել։ Նա կամենում էր մի քանի խօսք ասել այդ տօնի նշանակութեան մասին, բայց չասեց. այլ երեք անգամ կրկնելով թէ «վաղը պատարագ կը լինի» վերջացրեց յաւիտեանս յաւիտենից-ով իւր «քարոզը»։

«Այստեղի հոգեւորականութեան ապագան էլ շատ անմխիթարական է։ Այդ քահանաների կանդիդատները արդէն պատրաստ են. Դորանք այնպիսի մարդիկ են, որ փորձելով հեանքի բոլոր շաւիղներում իւրեանց բաղդը և ամեն տեղ անընդունակ գտնուելով, իրենց գոյութիւնը ապահովելու համար, վերջին միջոց ընտրեցին հոգեւորական լինել։ Նրանց մէջ կան զանազան տիրացուներ, որոնք ապագայ հասարակութեան հոգեւոր ղեկավարը պէտք է լինին...

«Այս է պատճառը որ մի մազի չափ ազդեցութիւն չունի այստեղի հոգեւորականութիւնը հասարակութեան վերայ։

«Թուցէ ինձ ասեն, թէ՝ հայ հասարակութիւնը մեղաւոր չէ, եկեղեցականները ընտրւում են եկեղեցու հոգաբարձուից։ Այդ մասամբ ճիշտ է. Բայց նորից պէտք է լինի հասարակութեան համաձայնութիւնը քահանայ ընտրելիս. բացի այդ, միթէ Պետերբուրգի հարուստ համայնքը չէ՞ կարող իւր հաշւով մի քարոզիչ քահանայ ունենալ, որ կաթուղիկոսի հոգեհանգստի օրը օտար քաղաքից քարոզիչ բերել տալ ստիպուած չը լինի։

«Եկեղեցու հոգաբարձութիւնը ոչինչ ուշադրութիւն չէ դարձնում եկեղեցու վերայ և նորա անտարբերութիւնը կարծես լրացնում է ընդհանուր պատկերը։ Վերջին ժամանակներս խօսում են, թէ դանձապահը (մի ռուս, այժմ հանգուցեալ) 30,000 րուբլի գողացել էր եկեղեցական փողերից։ Չը գիտեմ, ո՞րքան ճիշտ է այդ, բայց գուցէ այդ պատճառաւ Էջմիածնի աշխատութեամբ ժողովրդից պէտք է ընտրուի չորս մարդ և նախագահութեամբ Լազարեանների տոհմի ներկայացուցիչների՝ կազմուի եկեղեցական վարչութիւն, որը պէտք է կառավարէ եկեղեցական կալուածները և եկեղեցին բարեկարգութեան մէջ պահէ։ Տայ Աստուած որ այդ չուտով լինի, այն ժամանակ գուցէ մի յոյս լինի որ և է բարեկարգութեան։ Նոյնպէս շատ ցանկալի էր, որ և Ռուսաստանի թեմի առաջնորդը ուշադրութիւն դարձնէ ժողովրդի պահանջի վերայ և աշխատի բաւականութիւն տալ նրան։

«Ահա սա է Պետերբուրգի հայ համայնքը։

«Կայ Պետերբուրգում և մի ուրիշ դաս, որը իւր առանձին կեանքով է ապրում և շատ քիչ յարաբերութիւն ունի համայնքի հետ, դա ուսանողութիւնն է։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուսական դեսպան Պ. Նէլիտոֆ վերջին թղթաբերով Բեդրսպուրկէն արտօնութիւն ստացաւ գարնան մէջ Սուրիոյ կողմը պտոյտ մ'ընելու և Երուսաղէմ երթալու, ինչպէս փափաք յայտնած էր։

—

Մոնիթէօր սոյգ աղբիւրէ կ'իմանայ թէ, իբրեւ արդիւնք Բ. Դրան և Անգլիական կառավարութեան միջեւ տեղի ունեցած բանակցութեանց, կայսերական կառավարութիւնը պիտի հաւանի Կորտոն փաշայի ծրագրին, որ է՝ ինչպէս գիտեն ընթերցողք՝ Սուտանի մէջ փոքր իշխանապետութիւններ կազմել ընդ գերիշխանութեամբ Եգիպտոսի և ընդ գերագոյն իշխանութեամբ Վեհ. Սուլթանին։ Հաւանական կը համարուի նաեւ որ Կորտոն փաշա մշտապէս ի Սուտան մնայ՝ վերոյիշեալ իշխանութեանց համար մէկ մէկ Սուլթան կամ Էմիր կարգուելէ յետոյ, որպէս զի այս իշխանաց և Խտիվական կառավարութեան միջեւ իբրեւ միջնորդ ծառայէ և հսկէ Սուտանի մէջ դէպքերու ընթացքին վրայ։

—

Պէյքր փաշա խնդրեր է Անգլ. կառավարութենէն որ ո՛ և է պաշտօնով մը զինք գործածէ Սուաքիմի Անգլ. զօրաբանակին մէջ, որ ապստամբաց վրայ պիտի քալէ, բայց յայտնի չէ թէ իւր խնդիրը պիտի ընդունուի՞։

—

Կը հաստատուի այն լուր թէ Պուլկար կառավարութիւնը 48 միլիոն ֆրանքի փոխարէն դնած է Ռուսճուգ-Վառնայի երկաթուղին. Բայց Պ. տը Հիրշ այդ երկաթուղւոյ վարձակալը լինելով, և վարձու պայմանաժամը լրացած չլինելով, երկաթուղին այժմէն Պ. տը Հիրշի ձեռքէն առնլու համար բանակցութիւնք տեղի կ'ունենան։

—

Ժուռնալ տը Քոնսթանթինոփլ լրագրին տնօրէն Պ. Օտիւպէր [illegible] ինչ ինչ «վատահամբաւիչ» հրատարակութեանց պատճառաւ ֆրանսական հիւպատոսարանին առջեւ դատ բացաւ Թերթին տնօրէն Պ. Քիրեաքօբուլոյի դէմ։

—

Պահրի փաշայի դատին պատճառաւ Պետական խորհրդոյ ամբաստանիչ ատեանը լուծուած լինելով, կը ծանուցուի թէ Բերայի նախորդ կառավարչին դատաստանը տեղի պիտի ունենայ ամբաստանիչ յատուկ ատեանի մը ամբաստանագրին վրայ, որ պիտի կազմուի Պետական խորհրդոյ մէջ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ կառավարութիւնը բացորոշ մեկնութիւն մը պիտի հրատարակէ կառավարական պաշտօնատարաց եղեռնական դատի ենթարկման օրէնքին ինչ ինչ յօդուածոց վրայ, որք երկդիմի իմաստ մ'ունին։

—

Վիէննայէն կը ծանուցուի թէ Աւստրիոյ գահաժառանգ Ռուտոլֆ իշխանն և ամուսինն յառաջիկայ գարնան Պուքրէշ և Կ. Պոլիս պիտի այցելեն։ Իշխանը կը փափաքի ներկայանալ Վեհ. Սուլթանին, և տեսակցիլ Պալքանեան թերակղզւոյ իշխանաց հետ։

—

Մարսիլիոյ թղթաբեր շոգենաւն այս գիշեր ժամը 4ին անցաւ Դարդանէլէն։

—

Օգոստ. Սուլթանն, ի նշան համակրանաց առ նորընտիր կուսական էտիրնէի՝ երկու թիկնապահ ղրկեր է նորա հետ։

—

Թեսալիոյ մէջ բնակեալ 500էն աւելի արապ ընտանիք՝ մօտերս Իզմիր գաղթեր են։

—

Կայսերական վարժարան-Նաւուն ուսումնաւարտ աշակերտներէն տասը հոգիի՝ ծիտոէ գտնուած նաւերուն մէջ պաշտօն տրուեր է։

—

Գօսօվայի գաւառական լրագիրն կը գրէ, թէ ալպանիացւոց ներկայ վիճակն յոյժ գոհացուցիչ է, և թէ՝ Եօզօվայի զօրաց հրամանատար Հաճի Ահմէտ պէյ, թէ՝ իւր խոհականութեան և թէ՝ լեռնականաց սիրելի ըլլալուն պատճառաւ մեծապէս կը նըպաստէ սոյն վիճակին։

—

Ղալաթիոյ մաքսատանց վերատեսուչ Աքիֆ պէյի ազդարարութեամբ, երկու օր յառաջ գրաւուեր են 300էն աւելի րէվօլվէր պարունակող երկու սնտուկ, որոնք մայրաքաղաքս կփոխադրուէին եղեր՝ արդէն հրատարակեալ արգելքին հակառակ։

—

Առջի օրը Նէյպիզէի կողմը աւազակք մարդ մը բռնելով գաղանաբար սպաններ են։ Ոստիկանութիւնն ու Պոլսոյ Քաղաքապետութիւնն իմանալով դայս և ուրիշ դէպքեր, աւազակներն ջնջելու համար ազդու միջոցներ ձեռք առեր են։

—

Շիլէի և Նէյպիզէի մէջտեղը աւազակաց խմբակներ երեւան ելած ըլլալուն պատճառաւ, յիշեալ գիւղերուն բնակիչք մեծ երկիւղի մէջ են։

—

Գըրգ-քիլիսէի կառավարիչն յատուկ հրամանագրով մը պատուիրեր է տեղւոյն պաշտօնակալաց՝ գերմանացի երաժշտուհեաց գտնուած սըրճարանները չյաճախել, և երկու էֆէնտի այս պատուէրին հակառակ վարուած ըլլալով՝ կառավարիչն զանոնք կանչեր յանդիմաներ և 24ական ժամ. ալ բանտարկել տուեր է։

—

Նէյպիզէէն Նէօլոկօ լրագրոյն հետեւեալը կը գրեն.

«Նէյպիզէէն երկու ժամ հեռու Փէլէթլի անուն գիւղ մը կայ 40 ընտանիքներէ բնակեալ։ Անցեալ երեքշաբթի հովիւ գիւղացի մը իւր հօտն արածած ատեն՝ սպառազինեալ 6 աւազակներ կը ներկայանան և 500 լիրա կը պահանջեն անկէ։ Գիւղացին՝ աղաչեն՝ 500 ղրուշ անգամ չունենալը կը յայտնէ։ Աւազակներն յանժամ անոր ականջներէն մին կը կտրեն, 500 լիրա փրկանք պահանջելով։ Դժբախտ գիւղացին կսկսի պաղատել, իւր աղքատիկ մարդ մը լինելն յայտնելով. բայց արիւնռուշտ աւազակներն խեղճ գիւղացւոյն միւս ականջն ալ կը կտրեն։ Այն ատեն կ'սկսի պոռալ և օգնութիւն հայցել բնակիչներէն, որոնք թէեւ հեռուէն կը տեսնէին եղելութիւնը՝ սակայն չէին համարձակեր մօտենալու, այլ միայն փութացին տեղւոյն ոստիկանութեան իմաց տալ, որ զանոնք բռնելու համար պէտք եղած միջոցները ձեռք առաւ, բայց ցարդ բան մը եղած չէ։

«Աւազակները Մարթինիով զինեալ և իրենց ծնօտները՝ չճանչնուելու նպատակաւ՝ թաշկինակներով կապած էին։

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Կ'ըսուի թէ յառաջիկայ չորեքշաբթի Ֆէնէրի Պատրիարքարանը Վարչական երկու մարմնոց Խառն ժողովն Ազգային առանձնաշնորհութեանց խնդրոյն համար հետեւելիք ընթացքին վրայ վերջնական որոշում մը պիտի տայ։

—

Երէկ Սէլանիկի Մետրապոլիտ Տ. Գալլինիգոս Արքեպիսկոպոսն ուղեկցութեամբ Պ. Տիմիթրիոս Զօլաքեանի, Խասգիւղ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր այցելութիւն մը տուաւ, և գրեթէ երկու ժամ ազգ. գործոց վիճակին վրայ խօսակցելով հաճելի տպաւորութեամբ վերադարձաւ Ֆէնէր։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

Այսօրուան

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Թանժէ (Ճէզայիր), 21 փետր.

Մարօքի Ֆրանսական դեսպան Պ. Օրտէկայի ազդու դիտողութեանց վրայ, Րիֆի խնդիրը կարգադրուեցաւ, ի կատարեալ գոհունակութիւն Ֆրանսական կառավարութեան։

Այն պաշտօնեայք որք Րիֆ ցեղերու ընդդիմութիւնը գրգռած էին ընդդէմ Ֆրանսայի, պաշտօնանկ եղան, և ետ առնուեցաւ այն հրաման որ օտարականաց կ'արգիլէր շրջիլ այդ գաւառին մէջ։ Այսուհետեւ Րիֆ բաց է բոլոր եւրոպացւոց առջեւ։

Աթէնք, 22 փետր.

Զրոյց կայ թէ Յունաստանի թագաւորն այս ամառ Վիսպատէն պիտի երթայ, և հոն պիտի տեսակցի Գերմանիոյ կայսեր և Տանիմարքայի թագաւորին հետ.

Երեսփոխանաց ժողովը կանոնաւորապէս կը շարունակէ իւր աշխատութիւնները։

ԱԺԱՆՍ ՌՈՒԹԷՐ

Լոնտոնի հեռագրական Ռէօթէրի գործակալութեան ներկայացուցիչ Տր' Էնկլէնտեր մեզ կը հաղորդէ այս առաւօտ հետեւեալ հեռագիրը։

Բեդրսպուրկ, 22 փետր.

Այս աւուր Ժուրնալ տը Ս. Բեդերսպուրկ կը հրատարակէ կայսերական հրամանագիր մը, որ Ռոզէնպախ զօրավարը կ'անուանէ ընդհանուր կառավարիչ Թուրքաստանի (Կեդրոնական Ասիա), ի միասին առնլով Մէրվի գաւառն, որ այս օրերս միացաւ Ռուսիոյ ասիական ստացուածոց հետ, ըստ խնդրանաց տեղւոյն Թիւրքմէններուն։

Պէրլին, 22 փետր.

Բեդրսպուրկէն կը ծանուցուի թէ հողագործներու խռովութիւն մը ծագեցաւ ի Պոլչենկ, Տոն գետին վրայ։ Կառավարութիւնն անմիջապէս ազդու միջոցներ ձեռք առաւ, և զօրք ալ ղրկեց բարեկարգութիւնը վերահաստատելու։ Ոդեսիոյ ըմպելեաց տուրքը վերակազմելու պաշտօն ունեցող յանձնաժողովը կը շարունակէ իւր աշխատանքներ, և մեծ խարդախութիւններ երեւան ելած են այս տուրքին հաւաքման մէջ, որ յետ այսօրիկ առաւելագոյն հասոյթ պիտի տայ։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԳԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 11 Փետրուար

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմանեան Քօնսօլիտէ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ.....դհկ.		9 20
Պորսային գոցուելէն վերջը	«	9 20
Երէկ Բերայի մէջ....................		9 20
Առաւօտուն բացուեցաւ......	«	9 20
Բարձրագոյն գին	«	9 20
Նուազագոյն	«	9 20
Կէս օրին	«	9 20
Փոխառութիւն 1863..........ֆր.		60 —
» 1865...........	«	55 50
» 1869...........	«	49 25
» 1873...........	«	43 25
Պօն տիւ Թրէզօր......Անգլ. լիրա		16 75
Ռումէլի երկաթուղի..........ֆր.		41 50
Օպլիկասյօն տը Բրիօրիթէ »		375

ԲԱԺՆԵՏՈՄՍՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ....Անգ. ոսկի			4
Քրէտի ժէնէրալ...... Օսմ. լիրա			7
Պանք տը Քօնս....	«	«	7
Սօս. Շանծ է վալ....	«	«	3 35
Թրամուէյ	«	«	2 95
Խնիւ-Ֆիէ. Եգիպտական			— —
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ			74 10
Գիշերը գործ չեղաւ			—
Այս առտու բացուեցաւ..			74 $2^{1}/_{2}$
Կէս օրին նոյն գին			74 $2^{1}/_{2}$

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի..............................	ղր.	100 —
20 Ֆրանքնոց	«	87 30
Անգղ. ոսկի	«	110 18
Քրիմից	«	51 20
Բօլ. էմբերիալ	«	90 10
Ռուսալի թղթադրամ..............	»	9 20
Թալէր	«	19 21
Ֆիօրին	«	9 06
Մէճ. արծ. (տարբ.)	«	107 38
Հինգնոց	«	102 $^{5}/_{8}$
Մէճիտիյէ	«	100 $^{1}/_{8}$
Պղինձ	«	800 —
Թղթադրամ..........................	«	1420 —
Վեցնոց..	«	102 $^{7}/_{8}$

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 22 փետրուար ժամ 5 վ. 15 երեկոյ

Անգ. Քօնսօլիտէ գոցուեցաւ....			101 $^{11}/_{16}$
Օսմ.	«	բացուեցաւ....	8 $^{1}/_{2}$
«	«	գոցուեցաւ....	8 $^{1}/_{2}$
Օսմ. փոխառութիւն 1865		......	10 $^{7}/_{8}$
«	«	1869	9 $^{3}/_{4}$
«	«	1871	67
«	«	1872	16 $^{1}/_{2}$
«	«	1873	8 $^{5}/_{8}$
Փոխառ. 1877			78
Պանք Օթօման			15 $^{3}/_{8}$
Ռուսական փոխառ. 73			87 $^{1}/_{4}$

Եգիպտ. միացեալ (ունիֆիէ)	66 $^{1}/_{2}$
« առանձն. (փրիվիլէժիէ)	90 $^{5}/_{8}$
Տայրա Սանիէ	66 $^{1}/_{4}$
Տօմենիալ (փոխառ. Բօյիւր)	87 $^{3}/_{4}$
Հունգ. պարտաթուղթ 1877	101 $^{1}/_{4}$
Փոխառութ. Բարիզի վրայ	25 436

Վիէննա 22 Փետրուար ժ. 4 երեկոյ

Փոխառութ. Լոնտրայի վրայ	121 75
Օսմ. Երկաթուղի	20

Բարիզ 22 Փետրուար ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթ $4^{1}/_{2}$ 0/0	բաց	105 45
« « 3 0/0	բաց	76 05
Օսմ. Քօնս. բացուեցաւ		8 37 $^{1}/_{2}$
« « գոցուեցաւ քթն. կտ.		8 52 $^{1}/_{2}$
Օսմ. փոխառութիւն 1863		— —
« « 1865		56 —
« « 1869		48 —
« « 1873		44 —
Օսմ. Երկաթուղի		40 50
Պանք Օթօման		638 75
Գրէտի Լիոնէ		548 75
« Ֆոնսիէ		1222 50
Բաժնետոմս Լիոնի		1215
Սուէզի ջրանցք		1991 25
Ռուսական 5 0/0 1877ի		94
Իտալական Ռանթ		92 87 $^{1}/_{2}$
Արեւ. Ռուս. (Բիւս Օրիան.)		—
Եգիպտական միաց. գոց		335
Սպանիական (արտաքին)		60
Հունգարական (ոսկի)		102 $^{1}/_{2}$
6 0/0 Հելլենական		413 75
Չէք Լոնտրայի վրայ		25 27

ԲԱՐԻԶ ԲԹՈՒ ՊՈՒՐՍ

22 Փետրուար ժ. 11 վ. 30 երեկոյ

Ֆրանս. Ռանթ $5^{1}/_{2}$ 0/0	105 47 $^{1}/_{2}$
Օսմ.	8 60
« Երկաթուղի	— —
Եգիպտական միացեալ	335

ՄԵՏԷՕՐՈԼՈԺԻԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԴԻՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ

23 Փետրուար (Ն. Տ.)

	ժ.	վ.
Ծագումն արեգական (Աւերոպէ)	6	45
Մուտք « «	5	42
Կէս օր (Միջին ժամով)	12 13	37
Կէս օր (ժամ ըստ տաճկաց)	6	11
Ծագումն լուսնի (Աւերոպէ) Ա.	4	12
Մուտք « « Ն	1	25
Երեւումն լուսնի Մ. Լ. 26 փետր.		

Առաւօտեան ժամը 8ին

	Հարդամետր
Ծանրաչափ (Տօմոււ երես)	765 0
Ջերմաչափ	5 0
Նուազագոյն աստիճան	0 8
Բարձրագոյն « Երէկուան	7 6
Խոնաւութիւն 0/0	79
Բարձրութիւն անձրեւի 24 ժամու միջոցին հազարորդամետր	0
Ուղղութիւն հողմոյ, Արեւ. [illegible]	

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22ԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Ծանրաչափը թեթեւ կերպով փոփոխական է Միջերկրականի վրայ ուր հովը տկար կը փչէ Արեւելքի և Հարաւի միջոցէն։ Հիւսիսային Արեւմտեան հովը տկար է Ափրիկեանի վրայ, հիւսիսային հովը տեղ տեղ չափաւոր է կամ ուժգին Արշիպեղագոսի վրայ, չափաւոր ի Տարտանէլ և խիստ տկար յՕտեսա։

Բարեխառնութիւնը բարձրացած կը մնայ 'ի Բարիզ ուր ջերմաչափն 9 աստիճան է, 13 աստիճան 'ի Պէրութ, 2 յՕտեսա, զէրօէն 2 աստիճան վար 'ի Վիէննա և 14 'ի Բեդրսպուրկ։

ՈՂԲՄՈՒԹԻՒՆ

[illegible]

Քընար զուսով կերթայ՝ լուսնին ի լոյս սուրբ
Քերթողն՝ արծուի նետաձար՝ կին՝ մարմ.
նոյդ տակ
Նորա տեսնեն զհրեշտակ։
Երբ կըսմթափիս ի քո սիրուն անրջոց
Ուր սիրելոյդ հետ շրջէիր թեւ ի թեւ
Ընդ հովանեաւ վարսալ իտակ խիտ ծառոց
Կամ զաւակացդ բզխյլ տեսնես զուար.
թադէմ
Անուշ անուշ խնդալ քեզի և կայտառ
Ջրօսնուլ ի դաշտըս ղալար։
Կամ թէ սպիտակ ճակատդ անմեղ յե.
ղակարծ
Վշտաց քօղովը համակուի սեւաթոյր,
Եւ կամ թեւեր քո լուսեղէն մթնցած
Բծաւորուին երկրիս տղմէն սեւասիրտ՝
Թէեւ չնչին մի՝ — քանզի տիղմ է չորս դին

Եւ ոտքն յաճախ անդ խրրին։
Ողորմէ՛ կին, և թող արնանկն աղօթէ —
Անով անուրջքդ աւելի սուրբ կը դառնան,
Աւելի զուարթ ու առողջ մանկտիդ կը
կայտռէ
Եւ խոցք վշտաց զուարթնոց ձեռամբ մեղ.
մանան,
Եւ թեւերէդ սրբեն զշիթս անդր ի բաց
Արցունք որբոց և այրեաց։
Ողորմէ ո՛հ, — Այդ մէկ դոհար քո չնչին
Ցորոց այնչափ արկղիդ մէջ կան բան.
տարկեալ
Եւ որ ամենք մէկ ծըլտիդ քով մութ
թուին,
Մէկ քո շըղարշ նուրբ ու օդեղէն ծալ ի ծալ
Զոր կը խառնէ պարն յերեկոյթ մի միակ
Իր յորձանաց մէջ արագ։

Փունջ մի ծաղկանց զոր քեզ արհեստն ըն.
ձեռէ,
Կամ քաշմիրք ճարտարահիւս ձեռակերտ
Կամ մի մանեակ զոր ի Կասպից յատակէ
Հիւսեցին քեզ դարավաստակ բիւր սրտեր,
Թէ աղքատին շնորհես՝ ոհ, որչափ ատեն
Տըղաքներ հաց կը գտնեն։
Եւ ծերն անյոյս ու անզօր՝ որ ձեռք ի մօ.
րուս
Գերեզմանաց քով կը քալէ անօթի
Եւ մայրն կոյր որ ձեռքն յեցած զաւկին յուս
Բանտերուն մէջ կ՚երթայ բնաւել զինւս
որդի,
Եւ ծնկին վրայ կը փայփայէ զանոր գլուխ
Արտասուելով սրտաբուխ։
Եւ պատանին զոր աջ զինեց ամօթ վատ
Ըստուերներու մէջ թափառիլ գողնալով

Եւ արդ քաւէ զոճիրն յերկաթս և ի բանտ—
Մատաղ աղջիկն՝ որ մայրերն բանելով
Աղէտք՝ նետեց ի դարշութեանց խորխորատ
Միշտ խնդալու դատապարտ։
Եւ կենաց բիւր ցաւք անպատում մեղմանան
Քու գըթութեանդ՝ ով կին.—և լոյս կը ծագի
Մութ խորշերին մէջ. — և յանմեղ աղջկան
Դալկահար այտ՝ ժըպիտ ծըլի. — և ուզի
Նէից գտնեն աղօթք յայրած չըթունքներ
Զոր այրեցին անէծքներ։
Ո՛հ գիտնայիր անօթութիւն զխստարխ
Ի՛նչ ահաւոր խորհրդատու է. — ինչպէս
Շուրջ պաշարեալ ի ճիւաղաց նա անթիւ
Տըգիտութեան և նախանձու՝ աչօք վէս
Մըէ զտնանկն ի գիշերի տանդ առաջ
Երգոցդ խառնել գիւր հառաչ։
Զի այս աշխարհ սրտմըտութիւն անմահին
Ահեղ անուրջ թուի նոցա, և մանաւանդ
Ստուերներու յոր դայթ ի գայթ կը շրջին
Եւ փշերով կ՚արիւնոտի նոցա քայլ
Մինչև հոգնած իյնան ի հող։ — Դու հրեշ.
տակ
Ցօղէ սիրոյ մէկ կայլակ։
Ողորմէ. — Մի գուցէ անէծք աղքատին
Ուրուականաց մէս ի սրահս քո խնջոյից
Արձանանան շուրջ, — Մի գուցէ երկնային
Փայլատակէ ցասումն ի թեւըս շանթից.
Զի մուրացիկն ի ծուէնս, և դու ճոխազ.
գեաց
Մէկ Հայր ունիք՝ մէկ Աստուած։
Ողորմէ կին. — որ երբ հասնի ժամն ահեղ
Ցոր ամեն բան թողուս պիտի — զի երկրիս
Ըստացուածք կեղծ են — որոշէ զքեզ ան.
մեղ
Զայն տընանկաց ի քարեղէն քո խշտիս,
Եւ Աստուծոյ աջէն ելնես սրբըւած
Արցունքներով թշուառաց։
Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Կը ծախուի Պոլիս, Համիտիյէ ճատտէսի Ց. Արամեան և Ընկ. Թըղ. թավաճառանոցը և Բերայինուագավաճառաց քով։

ԸՆՏԱՆԻՔ

ՀԱՆԴԷՍ ՆԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԸՆՏԱՆԻՔ Հանդիսին տարեկան բաժանորդագինն է.

Պոլսոյ համար տարեկան 30 դ.հկն։
Վեցամսեայ 20 »
Գաւառաց համար տրկն. 40 »
Օտար երկիրներու հմր. 10 ֆրնք.
Իւրաքանչիւր թերթի գինն է 2 դ.հ.

Ստորագրութեան տեղն է Կ. Պօլիս Աչճեան Տպարան։

Նամակ կամ ուէ գրութիւն պէտք է յղել առ Ա. Աչճեան հրատարակիչն, ի Սիւմպիւլլի խան վարի յարկ թիւ 35։

Թիւնք, Արեւելք. — 1883 — Մանուցմունք։

Երկրագունդ միամսեայ գիտական ու գրական հանդէսն՝ որ անցեալ տարի 32 երեսէ բաղկացեալ կը հրատարակուէր՝ այս տարի կը հրատարակուի 48 երեսէ բաղկացեալ և նոյն բաժանորդագրութեան պայմանօք, տնօրէնութեամբ Տ Եղիա Տէմիրճիպաշեանի։

Պայմանք բաժանորդագրութեան
Մայրաքաղաքիս համար 40 ղշ.
Գաւառաց և օտար երկրաց 50 »
Գին տետրին . . . . 4 »

ՆՈՐ ԵՂԱՆԱԿ

ԳՐԱԲԱՌ ԼԵԶՈՒԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԴԻՊԵՏՍ ԴԵՐԱՎԱՐԺԻՑ
Երկասիրեաց
ԵՂԻԱԶԱՐ Ն. ՏԷՎԼԷԹԵԱՆ
Գին 100 փարայ։

ՎԱՅՐԿԵՆԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՅՑԵՏՈՄՍԵՐՈՒ

Կը պատրաստուին աղնիւ քարդերու վրայ զանազան գրերով, ի գին 100 հատը 10 ղահեկան։

Փափաքողք դիմելու են Արամեան տըպարան, Զագմաճըլար Ցակոբեան խան։

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՎՈՍՓՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

1884 ՓԵՏՐՈՒԱՐ ԱՄՍՈՅ

ՎՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ա. Քավաք	—	—	—	—	—	2 45	—	—	—	—	7 45	—	—	—
Բ. Քավաք	—	—	—	—	—	2 53	—	—	—	—	7 53	—	—	—
Եէնի Մահալլէ	—	—	—	2	2 45	—	4	5	—	6 45	8 03	—	9	10
Մեզար Պուրնու	—	—	—	2 04	2 49	3 04	4 04	5 04	—	6 49	8 07	—	9 04	10 04
Պէօյիւքտէրէ	—	—	—	2 08	2 53	3 08	4 08	5 08	—	6 53	8 11	8 45	9 08	10 08
Քիրէճ Պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Թարապիա	—	—	—	2 19	3 04	3 19	4 19	5 19	—	7 04	8 22	8 56	9 19	10 19
Պէյքօզ	—	—	2	—	—	3 28	—	—	5 15	7 13	—	9 05	—	—
Բաշա պաղչէ	—	—	2 07	—	—	3 35	—	—	5 23	7 20	—	9 12	—	—
Եէնիքէօյ	—	—	—	2 30	3 15	—	4 30	5 30	—	7 30	8 33	—	9 30	10 30
Բ. Բաշա մահալլէ	—	—	2 15	—	—	—	—	—	—	—	—	9 20	—	—
Ստէնիա	—	—	—	—	3 22	—	4 37	5 37	—	—	8 40	—	—	—
Էմիրկեան	—	—	—	2 39	—	—	4 42	5 42	—	7 39	8 45	—	9 39	10 39
Պօյաճըքէօյ	—	—	—	—	3 30	—	—	5 45	—	—	—	—	—	—
Քանլըճա	—	—	2 23	—	—	3 49	—	—	5 37	7 48	—	9 28	—	—
Ռ. Հիսար	—	—	—	2 49	3 38	—	4 52	5 53	—	7 57	8 55	—	9 49	10 49
Ա. Հիսար	—	—	2 29	—	—	3 55	—	—	5 43	8 06	—	9 34	—	—
Քանտիլլի	—	—	2 35	—	—	4 02	—	—	5 50	8 12	—	9 41	—	—
Վանիքէօյ	—	2	2 41	—	—	4 08	—	—	5 56	—	—	9 47	—	—
Պէպէք	—	—	—	2 58	3 46	—	5	6	—	—	9 02	—	9 56	10 56
Արնաւուտքէօյ	2	—	—	3 04	3 53	—	5 07	6 07	—	8 22	9 09	—	10 03	11 03
Չէնկէլ քէօյ	—	2 07	2 48	—	—	4 15	—	—	6 03	8 30	—	9 54	—	—
Քուրուչէշմէ	2 07	—	—	3 11	4	—	5 14	6 14	—	—	9 16	—	10 10	11 10
Պէյլէրպէյի	—	2 14	2 54	—	—	4 22	—	—	6 10	8 36	—	10 01	—	—
Օրթաքէօյ	2 15	—	—	3 18	4 07	—	5 21	6 21	—	8 45	9 23	—	10 17	11 17
Քուզղունճուք	—	2 20	3 03	—	—	4 29	—	—	6 17	8 54	—	10 10	—	—
Պէշիկթաշ	2 23	—	—	3 26	4 15	—	5 28	6 29	6 27	9 04	9 31	—	10 25	11 25
Իւսկիւտար	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9 14	—	10 17	—	—
Քապաթաշ	—	2 32	—	—	—	4 41	—	—	—	—	—	—	—	—
ԿԱՄՈՒՐՋ	2 38	2 40	3 19	3 41	4 30	4 49	5 44	6 44	6 41	9 29	9 46	10 32	10 40	11 40

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ՄԵԿՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐ

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ մեկնի	3 30	3	3 45	4	5 15	6 45	8 15	9 30	10	10 15	11	11	11 30	12
Քապաթաշ	3 40	—	—	—	5 25	—	—	—	10 10	—	—	—	—	—
Իւսկիւտար	3 48	—	4	—	—	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէշիկթաշ	3 58	3 15	—	4 15	5 34	7 10	8 30	9 45	—	10 30	—	11 15	11 45	12 15
Քուզղունճուք	4 08	—	4 06	—	—	7 20	—	—	10 22	—	11 17	—	11 55	—
Օրթաքէօյ	4 17	3 23	—	4 23	5 42	7 29	8 38	9 53	—	10 38	—	11 23	12 04	12 23
Պէյլէրպէյի	4 26	—	4 13	—	—	7 38	—	—	10 29	—	11 25	—	12 13	—
Քուրուչէշմէ	—	3 31	—	4 31	5 50	—	—	10 01	—	10 46	—	11 31	—	12 31
Չէնկէլ քէօյ	4 33	—	4 19	—	—	7 44	—	—	10 35	—	11 31	—	12 19	—
Արնաւուտքէօյ	4 41	3 38	—	4 38	5 57	7 52	8 40	10 08	—	10 53	—	11 38	—	12 38
Պէպէք	—	3 45	—	4 45	6 04	—	8 47	10 15	—	11	—	11 45	—	—
Վանիքէօյ	—	—	4 26	—	—	—	—	—	10 42	—	11 38	—	12 36	—
Քանտիլլի	4 51	—	4 32	—	—	8 02	—	—	10 48	—	11 44	—	—	—
Ա. Հիսար	4 57	—	4 38	—	—	—	—	—	10 54	—	11 50	—	—	—
Ռ. Հիսար	5 06	3 53	—	4 53	6 12	8 12	8 55	10 23	—	11 08	—	11 53	—	—
Քանլըճա	5 15	—	4 45	—	—	8 20	—	—	11 01	—	11 57	—	—	—
Պօյաճը քէօյ	—	—	—	—	6 20	—	—	—	—	11 16	—	—	—	—
Էմիրկեան	5 24	4 2	—	5 02	—	8 28	9 04	10 32	—	—	—	12 02	—	—
Ստէնիա	—	—	—	5 07	—	—	—	—	—	11 21	—	—	—	—
Բ. Բաշա մահալլէ	—	—	4 53	—	—	—	—	—	—	—	12 05	—	—	—
Եէնի քէօյ	5 33	4 10	—	5 14	6 31	8 36	9 12	10 40	—	11 30	—	12 10	—	—
Բաշա պաղչէ	5 43	—	5 02	—	—	—	—	—	11 16	—	12 14	—	—	—
Պէյքօզ	5 50	—	5 11	—	—	—	—	10 52	11 25	—	11 23	—	—	—
Թարապիա	5 59	4 20	—	5 24	6 41	8 40	9 22	11 01	11 34	11 40	—	12 20	—	—
Քիրէճ պուրնու	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Պէօյիւքտէրէ	6 10	4 31	—	5 35	6 48	8 45	9 33	11 12	11 45	11 51	—	12 31	—	—
Մէզար պուրնու	6 14	4 35	—	5 39	6 52	—	—	11 16	—	11 55	—	12 35	—	—
Եէնի մահալլէ	6 18	4 39	—	5 43	6 56	—	9 36	11 20	—	11 59	—	12 39	—	—
Բ. Քավաք	—	—	—	—	7 06	—	—	11 30	—	—	—	—	—	—
Ա. Քավաք	—	—	—	—	7 15	—	—	11 39	—	—	—	—	—	—

ԹՈՒՆԱՒՈՐԻՉ ԱՂՋԻԿԸ

Գրեաց
ԳՐԻԳՈՐ Գ. ՍԱՐՐԱՖԵԱՆ

Ցիշեալ վէպին առաջին հատորը աւարտած լինելով կը ծախուի ամեն գրավաճառաց քով 'ի գին 7 ½ ղրուշ. երկրորդ հատորն եւս թերթ առ թերթ կը հրատարակուի, իւրաքանչիւր թերթ 20 փր. ամբողջ գործը 4 հատորէ պիտի բաղկանայ։

ՕԳՏԱԿԱՐ ԽՐԱՏ ՄԸ

Ձեռքի վրայ գործուած բրդեղէն հիւսուածն եթէ ճմլուած է, գիւրին միջոց մի կայ զայն բոլորովին շտկելու և նոր երեւոյթ մը տալու։

Ջրին մէջ քիչ մը խէժ (զամք) և քիչ մը լեղակ (չիւտ) խառնելով սրսկէ այդ ջուրը հիւսուածքին հակառակ կողմը։ Ցետոյ հարդուկով անցիր վրայէն և հիւսուածքդ այնքան կը գեղեցկանայ որ կը կարծուի թէ կարկահի վրայ բանուած լինէր։

ԻԼԱՆ

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՅԻ
ՇԱՀԱՆԷ

Հաթայ անպարը իչուն պիր սէնէլիք մէլզում մալիմ էլ մրգտար հաթայ մինագասարնա իշպու չուպաթը րումինին օն իւչիւնճի բազար իրթէսի կիւնի պաշլանաճաղընտան՝ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլէրին եէվմի մէզքիւրտէ խազինէի խասսայի շահանէտէ պուլունմալէրի իլան օլունուր։

99 շուպաթ 7

3—3

Ազգային երաժիշտ Տիգրան Էֆէնտի Չուխաճեանի մի նոր գործն։

«ԻԼԼԻՒԶԻՕՆ ՄԵԾ ՎԱԼՍ»

Դաշնակի համար գրուած վալս մը, զոր հեղինակը իրեն յատուկ ճարտարութեամբ յօրինած է։

ԷՍԻԼԷԻ ՍԷԹԹԻՅՆ

ՄԱ ԷՖՎԻՊԷԻ ՐԷՆԿԻՅՆ

Աշխատասիրեաց
Մ. ԱՐԻԿԵԱՆ

Սոյն գործը, որ Օսմանեան օրինաց մի համառօտագրութիւնն է, առօրեայ գործածական խիստ պիտանի խնդրոց նկատմամբ, 60 հարցում կը պարունակէ հանդերձ պատասխանեօք։

Կը գտնուի ամեն հայ գրավաճառաց քով։

ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ ՄԱՆԿԱՆՑ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Կը հրատարակուի տետր առ տետր 15 օրը մի անգամ, 16 երես։ Տարեկան գինն է երկու արծաթ մեճիտ. գաւառաց համար 45 ղուրուշ. իսկ Ռուսաստանի համար 4 րուբլի։

Ստորագրուիլ փափագողք պէտք է դիմեն Սուլթան Համամ թիւ 14, և Մահմուտ փաշա, թիւ 239 Ց. Չինճիրճեանի գրատունը։

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Բ. Շրջան Թիւ 1.

Բովանդակութիւն. — Առաջին խօսք այս երկրորդ շրջանին. — Կենսաբանութիւն, — Արիւն. Կրկնատեղք. — Մայտայի աւթիւ կինն. — Մարդիկ և իրք. — Կրթական, վարժապետանոցք ի գաւառս. — Նոր հրատարակու.

ՁԱՄԱՌՕՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ
Գրեց
Ռ. Ց. Պերպէրեան
Գին 7 1/2 ղրուշ
Կը ծախուի Հայ գրավաճառաց և հեղինակին քով։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՐԵՒԵԼՔի խմբագրութիւնը հրաւէր կը կարդայ բոլոր ազգային հեղինակաց և թարգմանչաց որ իրենց հրատարակած գրքերէն երկերկու օրինակ ղրկեն խմբագրութեան, եթէ կը փափագին հրատարակութեանց ազդերը և միանգամայն անոնց նկատմամբ քննական յօդուածներ տեսնել լրագրոյս մէջ։

ՏԱՄԱՏԵԱՆ ՁՈՒԼԱՐԱՆ

Օտուն-Գափու, Թիւ 465.

Հայերէն, Տաճկերէն, Յունարէն և Լատինական ամեն տեսակ Տպագրական տառեր և զարդեր կը գըտնուին պատրաստ, յոյժ չափաւոր գըներով։

Գաւառներէ և օտար երկիրներէ ևս յանձնարարութիւնք ամենայն ճշդութեամբ կը կատարուին, երբ հետեւեալ հասցէիւ ուղղուին մեզ

S. DAMADIAN,
Odoun-Capou, nº 465.
CONSTANTNOPLE

Արտօնատէր, Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԵՀ
Ղալաթիա, Քիւրէքճիլէր փողոց, Թիւ 41

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

12

ՄՐԱՑՈՐԵԱՆ — (ՄԱԻՍ)

ՄՐԱՑՈՐԵՆԻ ՀԱՏԵՐԸ ԹԱՓԵԼ, ՈՒ ՀԱՄԲԱՐԵԼ

Կը պատահի երբեմն որ, մրաբոյսերը՝ դեռ մատղաշ եղած ժամանակ՝ կ՚ապականին գետնաբիր չարաճճիէ մը զոր իտալացիք նէվլեռուե կանուանեն և այս տեղի պարտիզպանք ... սա հողի մէջէն քաղելով բոյսին արմն ու արմատները կը գտնէ, և կրծելով կ՚անպիտանացունէ տունկը։ Կերեւի թէ աղբի մէջ է նոցա ծնն ու սերունդը, աղբասէր են, և աղբով կը հեշտանան։ Ջասոնք ջնջելու համար չկայ այլ կարելի հնար, եթէ ոչ մրատունկի արտերուն մէջ շատ տեղ պզտի փոսակներ գործել ու մէջը ձիու նոր աղբ լնուլ։ Ուր ի գիշերի կը ժողովին անթիւ բազմութեամբ, և ի ցերեկի բանալով փոսակները՝ բնաջինջ ընելու է այդ անմեղ չարագործները։

Կայ որդ մի եւս որ մրատունկի ծղօտին մէջ կը մտնէ գետնի մօտէն, և ծուծն ուտելով կը հասնի մինչև վեր։ Այսպէս մէջը սընգած բոյսը պզտի ցնցումէ կը կոտրի ու անպիտան կըլլայ։ Մըրատունկքն այս հարուածէն պաշտպանելու համար դեղ ու ճարակ չկայ։

Գամիներն ու փոթորիկներն եւս մրացորենի թշնամեաց կարգը դընելու է, զի-սոքա շատ անգամ արտը անհանգիստ ընելէն զատ, երբեմն նաև մեծ չփոթութեան մէջ կը գնեն՝ տերեւները կը պատռեն, ծեղերը կը կոտրեն, տունկերը արմատէ կը շարժեն ու կը պառկեցունեն։ Բարձրաբուն տեսակք մրացորենի, և անոնք որ պտուղները բարձրէն տուած են, և որք շատ ու ծանրակշիռ պտուղ ունին, նոքա անհամեմատ կերպով առաւել կը սանջին հովերէ քան թէ կաճահասակներն։

Օդոց անանձրեւ և չարունակեալ չորութիւնը շատ վնասաբեր է մըրաբոյսին աճման և պտղոյն հասունանալուն։ Մինչև այնչափ որ երբ տերեւներն թառամին, կթկին ու հիւծին, ա՛լ այնուհետեւ ատոնցմէ սպայ արդիւնքի սպասելն աւելորդ է. ուստի պէտք է հասկ չունող արմատները գետնի հաւասարել կտրել ու անասնոց կեր տալ։

Ասոր հակառակ՝ երկարատեւ թացութեան վնասն ալ նուազ չէ, մանաւանդ երբ ցուրտի հետ է։ — Գիշերային եղեամն ու հիւսիսոյ ցուրտ փչմունք այնպէս կը սոսկացունեն մրատունկերը որ անոնց արդեանցը վրայ աներկբայ նուազումն կը բերեն։ — Իսկ կարկուտին պատճառած վնասն ու աւերածը գրչով պատմելն անկարելի է։

ՄՐԱՑՈՐԵՆԻ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԵՒ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԻՒՆ.

Մրացորեան մշակութեան վրայ հարկաւոր ու էական պայմանքն համարելէ ետքը ի դէպ է անոր օգտակարութեանը վրայ երկու խօսք յաւելուլ։ — Այս պատուական արմտեաց մշակութիւնը թէպէտ Րումէլիի թագաւորական գաւառներու մէջ և Փոքր Ասիոյ այլևայլ կողմանց վրայ ըստ բաւականի կը գործադրի, բայց իրեն լաւութեանն ու պիտանութեանը համար կարժանաւորի շատ աւելի ընդարձակ կերպով մշակուիլ, և արուեստին ճարտարութիւնքն ի գործ դրուելով, հասուցանել զինքը առաւարաբերութեան սահմանին ծայրը. քանզի թէ՛ դիւրամշակելի ըլլալը, թէ՛ մշակելի հնձոց կարգին մէջ կարեւոր տեղ մը բռնելը, թէ՛ իւր վաճառիկ շահաւորութիւնն, և թէ՛ յայլևայլ դիմաց ցուցած օգտաբերութիւնը կը գնեն զինքը այնպիսի յարգի մէջ, որ ո՛րչափ աւելի հոգենամք և աշխատութիւն տրուի իրեն համար, փոխարէնն ինքն ալ լիովին կը հատուցանէ։ — Իսկ օգտակարութիւնք սա կերպով կը թուարկին.

Ա. Իւր արագ աճմամբը, այսինքն սկսեալ ապրիլ ամսէ մինչև օգոստոս աւարտելով իւր աճումն, կը ներէ նաև որ իրեն հետ ընկերակցին այլ բանջարեղէնք, եւ զի իւր հունձքը քաղուելէն ետքը ժամանակ կուտայ երկիրը վայելչապէս պատրաստել ցորենի սերմանեաց համար որ իրեն պիտի յաջորդէ։

Բ. Իւր մշակութեան համար պէտք եղած վաստակներով բահելով և բերբերելով պատճառ կըլլայ երկիրը լաւնալու և խոտերէ մաքրուելու. տունկը միաբուն ըլլալովն ալ շատ դիւրութիւն կուտայ գործաւորին, եւ բահն ալ շատ խոր կրնայ զարնուիլ։

Գ. Ճոխ և ուժով աղբի հանդուրժելովը՝ երկիրը յոյժ լաւ կը պատրաստի յաջորդ սերմանեաց։ Այս պատճառաւ է որ մրացորեանը արգաւանդիչ (ֆէրդիլիզան) կոչուած է. ոչ իրեն բնութեանը համար, որ ընդհակառակն յոյժ որկորեայ է և վատուժցնող երկրի, հապա շատ աղբ և շատ վաստակ պահանջելուն համար։

Դ. Իրեն համար պէտք եղած գործողութիւնք այնպիսի ատեն կը հանդիպին, որ ուրիշ սերմանեաց երբեք արգելք չեն ընել։

Ե. Հատի և տերեւի արդիւնքն միանգամայն առնելով ամեն արմըտեաց արդիւնքէն աւելի է, ոչ միայն քանակին՝ այլ և արժէքին կողմանէ. և ինքն ալ աղբին և այլ ծառայութեանց փոխարէն՝ ամենէն աւելի հատուցումն կընէ։ Զի ցորենի պտուղն ու յարդը մրացորենի բոյսին ու յարդին հետ բաղդատելով, միշտ ետքինը աւելի կը գտնենք ըստ քանակութեան. և դարձեալ այս երկուքին բերքերն յարմար փոխարկելով, մրացորեանը միշտ շահաւոր կը գըտնուի։

Զ. Ամառուան ջերմ եղանակին մէջ որ անասնոց դալար ճարակ գըտնելը շատ դիւրին չէ, այս կողմանէ մրացորենին ըրած ծառայութիւնը արհամարհելի չէ։

Է. Իրեն հետ ընկերացած կանաչեղէնք ո՛րչափ ալ քիչ բերք տան, ամբողջական արդեանց վերայ յաւելլով զայն, կը գտնեմք որ միշտ աւելի շահ մի է նոյն ծախքով։

Մրացորենի համար եղած վաստակք, այսինքն խոր և զգուշաւոր հերկ, հողին շրջելը, առատ աղբը, քաղհելով երկիրը մոլախոտէ մաքրուիլը և այլն, կրնան նախատիպ օրինակ ըլլալ ուրիշ բահելի և քաղհելի սերմանեաց։

Մրացորեանը հատին կողմանէ պատուական և առողջ ուտելիք է ոչ միայն մարդկան այլ և կենդանեաց և հաւուց։ — Աղօրիքով ցորենի պէս բարակ աղալէ ետքը, եռած դեղնագոյն ալիւրը ջրով զանգելով, և երբեմն հաճարի ալիւրի հետ ալ խառնելով, բաղարջներ կը գործեն և հացի պէս փուռի մէջ կ՚եփեն։ Այլք ջրով և քիչ մը աղով եռացունելէ ետքը դարձեալ նոյնը կը պաղեցունեն, որով կըլլայ տեսակ մի թանձր խիւս, զոր ախորժելով կուտեն շինականք. այս է որ ի Գաղիա կանուանի (կօտ), յԻտալիա (մըլիաչչ փօլէնդա), ի Մաճառս և ի Դանուբեան գաւառս մամալիկ։ — Իսկ յայլոց կողմանէ, խոհանոցներու մէջ կը գործածեն ալիւրը զանազան կերակրոց պատրաստութեան։ Նաև խմորեղէնի արհեստաւորք գիտեն անտի օգուտ քաղել։

Մնացեալն և վերջ
Ցաջորդ թուով։